

„Varpas“ išleidžiamas
Tilžeje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-
tose gramotose . 6 rubl.,
Prusuose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje T i l ž ė j e.
(Tilsit, Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Italpa: Dar vienas perskyrimas į programa inteligentų. — Pašankimas, J. Mačys. — Tamošiukas, Juozui R... — Pamatas savasties tiesos, Joniškis. — Keli žodžiai apie girtuoklyste, Draugaitis (pagal Janžulą). — Pasakos apie Tuzinauzą, Paulius. — Žinios iš Lietuvos. — Korespondencijos. — Politika. — Muzika. — Apgarsinimai.

Dar vienas perskyrimas į programą inteligentų.

Lietuva ir Žemaičiai kasmetą vis eina biednyn. Tai matome visi, todėl to nieks negali užgįti. Vyriausiais ženklas nuvargimo artojiškos šalies, kokia yra ir mūsų prispansta tėviškė, — tai atpigimas žemės. Jaigu žemė pigi, tai, tur but, daugelis žemę nor parduoti, o mažai tėra pirkikų. O jai mažai pirkikų, o daug pardavikų, tai aišku, jog nėra pinigų, kurie ištikro tai yra tikrasis gryniausias medegiškasis turtas šią gadyne, o kurių mums reikia dėl mūsų tautiškų reikalų. Nes mes, neturėdami po maskolium jokių tautiškų įrėdinių nė valios atvirai išreikšti savo mišlių žodžių, — joku kitu būdu negalime platinti savo idėjų, kaip tiktai per raštus. O lietuviški raštai kaštuoja daug pinigų, nes jų pargabenimas iš Prūsų kaštuoja da kitą tiek, kaip patiekimas. O jaigu dar reiktu mokėti už raštus rašytojams, tai vargu ar butu galima ką išduoti. delto-gi prie tos progos galime nurodyti, kokią didele naudą atneša šios gadyinės lietuviški raštininkai, patiekdami į spaustuves raštus už dyką, arba kartais da ir primokėdami už jų atspaudinimą. Tokių savo sunų Lietuva neužmirš.

Bet grįžkime prie užgauto klausymo, prie vargingumo Lietuvos gyventojų — ukinikų. Tai-gi, kalbant daugiau, turime prisipažinti, kad apart neturto pinigų, arba kitaip sakant, apart to, jog sulig šiol nieko mūsų artojai neuždirbo, nieko nepelnė iš žemės, dar prisidirbo skolų, arba matematiškai sakant, jau paržengė ratelį ir pasimušė į pusę negatyvišką. Tai dideliai neramus dalykas dėl kožno gero tėvynainio. Šiais metais žemdarbystė Lietuvoje ir Žemaičiuose taip nupuolė, jogiai, kad šiandien eitum per ukinikus, jieskodamas pasiskolinti 100 rub., tai vargu bau gan-tum reikalanjamą sumą pas vieną iš šimto

nikų. Adverniai, visur rasi skolas, skolas ir skolas, ale ne tokias mažas, kaip šimtas rublių — rasi skolas ir tukstančiais rublių. Juo ukė didesnė, juo ir skolų daugiau tur, o da ir dabar daugelis ima ant skolos, kad tik kur gauna.

O kas įpatinga, jog kits kitam tarp Lietuvos ukinikų mažai tėra skolingų: — daugiausiai tur nuo svetimtaucių, o įpatingai nuo žydo, daug yra ir tokių, kurie tur prisiskolinę pinigų iš bankų ant ipotekos. Taigi ėion aiškiai matome, jog gatavas darbas — pinigai, Lietuvoje pateko į rankas svetimtaucių: juk tie pinigai, kurinos nuvargitas Lietuvos ukinikas skolina iš bankos, o įpatingai nuo žydo, — tai vis jo paties kruvinas prakaitas, tiktai patekęs į žydo nagus, nes nė bankas, nė žydas produktyvišku darbu neužsiima, taigi joku būdu negali uždirbti pinigų, taip kaip juos uždirba (dėl kitų) mūsų neapsukrus prasčiokėlis. „Na, kaip-gi už tiesą toks paikas tas žemaitis arba lietuvnijas — gal pamislyti kelintas (ne ėionbuvys) — kad jis, uždirbęs savo kruvinu prakaitu kelis rublius arba ir daugiau, ima juos ir padovanoja kokiam maskoliškam ar lenkiškam bankui, arba kokiam žydui!“ Berots lietuvnijas toks paikas dar nėra, kad galetu dykai išdovanoti kitiems savo turta, jis ne tik nedovanoja, bet dar stengiasi, kaip galėdamas jį pasilaikyti, ale ką padarys, kad neįstengia — svetimieji vis iš jo išveržia. Už įnagi svetimtauciams tame dalyke tarnauja prekystė.

Yra dar ir daugiau priežasčių pavargimo mūsų ukinikų, kaip antai prusiški rubežiniai muitai, dideli maskoliški mokesčiai ir t. t., ale anų mes patys negalime atitaisyti, o su prekyste dar vis šį-tą galetumėm istaisyti, jaigu tik iš širdies apie tai pasirupitumėm. Jau ir dabar regime, jog kaip-kur atsiranda maži kupėiai, lietuvnijkai: viens kupėiauja girvia, kits arkliais

kits žasimis, kits sėmenims, o kits tur kromą arba karėiamą, o be abejojimo tai vis yra ženklas laiko, ženklas kylimo Lietuvos visais straipsniais, ant ko padarė nemažą įtekme ir nauji ekonomiški raštai, talpiti laikraščiuose paskutiniame mete. Jai tiek padaro raštas, tai gyvas žodis padarys dar daugiau, delto-gi kiekvienas inteligentas žadįdamas prie prekystos apskresnius lietuvius, duodamas jiems naudingas rodas tame dalyke, o pagal išgalėjimą ir medegiską pagelbą — tuomi padarys daug gero del ekonomiško padėjimo Lietuvos padėdamas lietuviams išlaikyti savo uždarbį savo rankose, o iš dalies ir atimti iš nagų svetimtaučių, ką anie jau išveržė. Taigi, inteligentai, neužmirškite ir tai įtraukti į savo programą.

Paszaukimas.

Ir tarė man: „Sunau žmogaus! stok ant kojų tavo ir Aš kalbėsiu tau“. Ezeikielius. Persk. II, eil. 1.

Isgirdęs tai, drebėdamas kniupsčias puoliau
Aš prieš paveikslą Viešpaties pabugęs.
O balsas tar': „kelk ir klausyk varguoliau!“
Ir aš pašokau, dvasėje nudžingęs,
O balsas skamb griausmuos: „Sunau žmogystės!
Aš tav įkvėpsiu galę pranašystės.

„Tavę sunump Aš Izraėlians siūsiu,
Kur atkaklumas kerį ir tamsybė:
Graudenkie juos — ir Aš su tavim busin,
Tarp jų naikikie grieką ir bjaurybę;
Juos — skelbdams tiesą žodžių mano — bauskie,
O ar norės klausyt, ar ne — nekluskie.

„Kad žengtum pranašaudams per kitokius žmones,
Pas gentę svetimą, kitos kalbos ir budo.
Tenai gal neturėtum tu tokios koronės,
Nėsa teisybės žodžių ten nekliudo;
Bet Izraėliui meilę tremp' po koja,
Pasiepia protą, tiesą nukernoja.

„Nenusimik! keliais jie tavo teneseka,
Tegul tur širdį kietą kaip granytą,
Tegul keiksmiais ir netiesa ant tavęs šneka
Ir be sarmatos skelbia pramanytą, —
Bet savo begėdystėje tegul bent žino,
Kad darbus pranašo jie pas savę naikino.

„Tegul jie sprendžia del tavęs žabangas
Ir, nei piktoji širšė, kuną tavo gelia,
Taciaus išmetinėkie drąsiai jų pražangas
Ir rodyk tiesų del aklųjų kelią,
Skaisčios nekaltybės bukie apgintoju,
Teisybės Mano — gyvu liudytoju.

„Nors jie kartybę tur tulžyj' išlieta,
Kaktas begėdžių ir širdyj' rustumą, —
Tav prieš jų veidus duosiu veidą kietą

Ir kaktą šviesią deimanto spindumo.
Tad žodį Mano drąsiai del jų skirkie,
O ar norės klausyt, ar ne — netirkie.

„Tik der' tav pr' imti tužmą ir kantrybę,
Ir širdį tavo gailesčiu pripildyt,
Nes reiks tav Mano grėžt nuo jų rustybę
Ir kas jiems lemta nuo Manęs, išpildyt!“
O taip jam tiegiant, žemė sudrebėjo
Ir „šlovė! šlovė!“ griausmuose dundejo.

Potam tas balsas iš dangaus nutilo,
Viršuj riaumoję debesiai nurimo;
Tad meilės jausmas dušioj' man pakilo,
Širdis pajuto dvasios įkvėpimą;
Nuo tol' stipriai žengiu keliais aš savo,
Nes laimę darbui Dievas pranašavo . . .

J. Muczys.

Tamosziukas.

Pagal lenkiską parašė Prasčiokėlis,
pašvėsdamas daktarui Juozui R. . . ui už įkvėpimą lietuviskos dvasios.

Ursulė, Baltraus, pati iššlavė negrištą gričią,
sąslavas nužėrė į kampa, visai nemislydama mest jų
laukan, zieves bulvių sumetė į dranką su pamazgomis
ir pastatė tą maistą kamputyje po šauksdėcium del
karvutės, paskui užkišo pečių dangčiu ir parėmė jį
dviem plytom. Po pečių-gi stovėjo du diktu puodu:
viename puode buvo barščiai iš batvinių lapų ir brokų
skystimo, o kitam bulvienė su miežinėms kruopoms:
viens valgis rugštus, kits prėskas. Buvo tai išvirti
pietus del jos ir jos šeimynos, nors dar buvo tik
rytmetys.

Mat Baltruvienė turėjo anksti ieseit iš namų, nės
susiderėjo ant tos dienos ravėt dvaro daržus, o jos
virs Baltrus jau nuo pat užtekėjimo saulės arė šalia
dvaro pudymą.

Buvo tai moteriškė jauna, augšta, druta, veidas
ir rankos įdege saule, bet šiuom laiku dar ne purvini,
nės ką-tik, sendama vandenį, pas šulinį nusiprausė.
Del apdegiusios uodos išrodė rausvu veidu, kakta buvo
žema, nosis maža ir biskį užriesta augštyn, lupos sto-
ros, pečiai platus, kojos didelės ir plačios; nebuvo
daili, bet sveika, druta ir mikli. Aprėdalas buvo ne-
puikus: trumpas margas sijonas, rusvi stori marškiniai
platus žiurstas ir marga, namie austa, kelis-syk isten-
kanti apie liemenį juosta. Ant kaklo žibėjo geltonas
ignosėlis su rožančiumi, o ant galvos margavo geltona
— balta — ir raudona skepetaitė, surišta užpakalyje,
iš pryškio užsmakta augštyn taip, kad buvo matomi
dvi kasi tankių šurkščių, biskį parudavusių plaukų.

Kaip ir ketįdama kur eit, apskus jau buvo visą
savo mažą gaspadorystą, pasilenkė ant molinių puodų,
kurie stovėjo kampe aslos, paėmė vieną ir, pildama iš
jo į mažą puodelį pieną, pradėjo šaukt: Tamošiuk!
Tamošiuk!

Nors ji šaukė, o grincioje, rodos, nieko daugiau
nebuvo. Bet tai tik rodės taip. Po valandėlės ant
placių grėzdų, kur visi gulėdavo, po dvikarte pradėjo
judėt gyvas daigtas. Išpradziuos buvo regimas tik judė-
jimas šiaudų, išsikišusių iš po paklodės, ir krutėjimas
dvikartės. Paskui ties grėzdais ir dvikarte pakilo spie-
čius užiančiu musiu, o isz po dvikartės pasirodė dvi

maži purvini kojami, tuojaus ir dvi maži nutukusi rankuti, krasztas dvikartės pasikėlė ir ant grėzdų pasirodė vaikas. Dar saulelės rausvi spinduliai puolė tiesiog ant grėzdų, o vaikiukas atsisėdęs, tuojaus abidvi kumšti įkišo į susivėlusius plaukus, ir lyg verkdamas, lyg juokdamasi suriko: Mama! — Kad butu jos tuojaus ne pamatęs šalia savęs, tai butu paleidęs nasrus ant visos grįčios, bet užtėmyjęs, kad mama artinasi prie jo ir dar su puodeliu, pradėjo džiaugtis ir garsiai juoktis: Duok, mama! duok! duok! —

Apšviestas saulės tarpo užimo musių, kurių daugybė lakiojo ant jo ir ties juom, sėdėjo ant priegalvio, iškimšto šienū. Plaukai balti kaip linai ir labai susivėle, klaistėsi apie visą galvą, akys žibėjo ir buvo biskį apraškanojusios, lupos rausvos, bet viršus, kaipo ir kelios vietos ant veido, buvo dumblinos: vakar, besiausdamas pašalyje, išsidumblino lupos, smakrą, antausius ir galiuką nosies. Veidas, kas-žin kaip išliko nuo dumblo, ir nors buvo įdegęs saule, bet išrodė apvalas, pilnas ir skaiustus kaip pažara.

Tamošiukas gimė per gramnyčias, ir turėjo jau du metu ir dvidešimtis ir dvi nedėli. Jau su viršumi metai, kaip nutrauktas nuo kruties, o į to viet kasdien įsikabidavo su abiem rankom į puodelį, kurį motyna laikydavo prie jo burnutės, ir gerdavo pieną palengva, gardžiai, spardydamasi su nuogoms kojoms ir pamazėli stenedamas, reikšdamas saldų pajutimą.

Išgėręs pieną, vėl matyt buvo, norėjo įsikuist su galva į storą dvikartę, bet Baltruviene užriko, kad tuojaus keltu, o kad ne — pilsiant su rykšte; kaip motina taip smarkiai suriko, tuo akys jo pražiuro, ir neilgai trukus Tamošiukas jau atsidurė ant vidurio aslos: tame amžinyje jam buvo žinomas tik viens baugus ir piktas daigtas ant šio svieta — rykštė.

Tamošiukas jos neva nebijojo, bet kaip tik Baltruviene siekdavo į pabalkę, tai jis budavo gatavas daryt viską, ką tik jam liepė.

Basas, su ilgais marškiniais, susivėlęs ir žėbras, šokinėjo jis dabar po aslą, vaikydamas muses. Paskui pribėgo prie motynos ir trypė šalia jos įsikabinęs į žiurštą, o Baltruviene tuom tarpu uždengė dručiai puodus pieno, paskui nuriekė nuo didelio kepalo riekutę duonos, užsiškišo ją už ančio ir tarė: Na, ta eiva, Tamošiuk!

— Pas tėtį? — klausė.

— Į daržą.

Imdavo jį visados drauge, eidama ar griebt rūgių, ar ravėt daržą. Kaip kitaip galėjo padaryt? Palikt namieje? Turėjo juk grįčią užrakīt, o juk negali vaikištį palikt nevalninku. Palikt vėl ant dvaro kiemo, kad per dieną, be jokios priežiuros, voliotusi po purviną ir landziotu po dilgėles, motinai gailėjo.

Delto tai jį imdavo jį drauge, bet apie nuprausimą ir apredimą prieš išeisiant į svieta, visai nemislyjo. Baltus marškinius Tamošiukas gaudavo tiktai sykį ant savaitės, kiekvieną nedidelio rytmėtį; tada tai eidavo viskas greitai: vaikas sėdėdavo didelėje geldoje ir verkslendavo, o Baltruviene triusdavo apie jį su šmotu muilo ir didelėmis šukomis, tankiai rėkaudama, o kaip-kada jau ir į pabalkę siekdama.

Šiandien buvo pėtničia, delto-gi baltumas Tamošiuko ir jo marškiniu, įstojęs jau į šeštą dieną savo buvio, beveik visai buvo išnykęs.

Įsikabinęs taip į motynos sijoną, bėgo jis per dvaro kiemą, dyvinai trypdamas savo mažomis kojutėmis, kad susilygīt su ilgais žingsniais motinos. Pakeliui žiopojo ir juokėsi pamatęs tai gaidį su žibanciomis plunksnomis, kuris smarkiai giedojo, tai katiną, kuris

ant kraiko raizėsi ir tykino prie žvirblių, tai pulką ančių, kurios linguodamos, traukė iš kiemo, tai karvelį, kuris, išlėkęs augščiaus triobų, sukosi į ratą, tai kurką, kuri vadino savo kurkyčius į tankius krumus alyvų ir erskėčių, tai persenusį Margių, kuris, švitnodamas savąją didęjė uodegą, prisiglaudė prie sijono Baltruviene ir ėjo drauge, o Tamošiukas glostė savo mažą rankute jo šlapius nuo rasos plaukus.

Sidabriniai lašai rasos žibėjo dar ir ant lapų, ir ant žolės ant dvaro kiemo, ant kurio, išskiriant kelis paukščius ir givuolius, buvo tyku ir tuščia.

Visi žmonės išėję buvo jau į darbą. Vartai buvo jau atkelti, galvijų tvartai taipogi atidari, tik kiauliniškai ir avių gardai buvo dar dručiai užklingiuoti. Iš kaminių kilo dūmai tiesiog augstyn. Kaip kur iš tarpdurio kišteli užsilikus namieje boba ir pukšteli šalia pamato pamazgas, arba šaukdama: put-put-put! trupina vištoms duoną.

Ant ertvų triobų, kiemo, žolės, didelių lapų godų, krienu, dilgėlių, augančių patvoryje, ant peržydėjusių alyvų, ant žydinčių erskėčių, ant takų ir takelių, kurie vingjavosi į visas puses, ant visko lygiai puolė auksiniai spinduliai saulės, kurie žibėjo lyg tukstancijų tukstancėiai kibirkščių lašelinose rasos; o juos rodos garbino ir šnibždėdami lapeliai, ir čiulbėdami paukšteliai, ir zimb-dami vabalai ir vabalėliai.

Skubidamasi eit, Baltruviene tarė: Mielaširdingas Dievas! gražų orą davė!

Tamošiukas, žinoma, nieko neatsakė ant tų žodžių motinos; nes jisai visai nemislyjo apie tai, kad gražus oras, jis tik jautė tą gražumą savyje. Jam buvo tik labai smagu, visas jis judėjo, rodos alkdamas givėt ir augt. Delto paleido motinos sijoną ir pradėjo, lyg kumeliukas, šokinėt, spardyti ir voliotis po žolę; kaip pasilieka jau mažumą toliaus, tai pakila ir vejasi motina, juokdamasi, rėkaudamas ir, išvertęs akis, tik galvą su baltais, kaip linai, plaukais purto taip, kad rodos ji nusiris nuo pečių, kaip obuolys nuo obels. Už dvaro ėjo keliu, apaugusiu abipus dideliais popeliais ir drebulėmis, o ant galo kelio sustojo abudu ir staiga nudido. Pagarbą Tamošiuko buvo galima pažīt iš to, kad jis išvertė akis ir labai išsiziojo, bet veidas Baltruviene reišė nusizeminimą ir baimę Dievo.

Stovėjo abudu pas mažą medinę koplicaitę. Šalia durų buvo jau labai senas paveikslas Panelės Švenčiausios, nedailiai aptašytas iš medžio su raudonai rašytu veidu. Ant galvos žibėjo karuna iš blekio, o nuo kaklo iki žemės kabojo ploščius iš raudonos gelumbės, apkabinėtas visokiais kaspinais ir apvadziotas geltonais tresais.

Ta koplicaitė buvo pastatyta šonu prie kelio, o durimis atkreipta ant dvaro, o kad buvo pusėtinai augšta, tai buvo regima visam dvarui.

Baltruviene lingtelėjo išlengvo galvą, persizegnojo ir sukalbėjo trumpą poterėlį, paskui pasilenkė, pasiēmė Tamošiuką ant rankų ir pakėlė augstyn.

— Pons Dievs! — tarė lyg drebėdamas kudykis. — Taip! taip! — atsakė motina: persizegnok, suneli!

O kad pats jis persizegnot dar nemokėjo, tai ji, paėmus jo rankutę ir dėdama ant išrasojusios kaktos, paskui ant nuogos krutinės, maldingu balsu kalbėjo: „Vardan Dievo Tėvo, ir Sunaus, ir Dvasios“ . . .

Valandėlė abudu žiurėjo į paveikslą. Vaikas dyvyjosi ir bijojosi, o apdegė veidai Baltruviene reišė karštą maldą, akys žiurėjo augstyn ir raukšlės pasirodė ant kaktos.

Kėlė kudykį vis augstyn, kiek galėjo, jau nekalbė.

dama nieko, bet mislys ir jos dušia praszė tuosyk Panelės Szvenciausios, kad turėtų jį savo apiekoje. Turėjo jį vieną; atsirado jis ketvirtuose metuose po įstojimo į stoną moterystės; atėjo ant šio svieto, kaip aniolėlis pakajaus ir sutikimo, nes Baltrus nuo laiko, kaip pasijuto bešas tėvu, pradėjo guodot savo paczia, pasiliovė tarpo judviejų vaidai ir nesutikimai, ir drąsiomis akimis žiūrėjo į tolymą senatvę savo. Iš meilės vaiko tėvas pasizadėjo negert arielkos ir negērė. . .

Tuomi tarpu netoli išgirdo viriszką balsą: — Siu! kerszi siu!

Tas storas balsas buvo netoli ir aiškiai girdimas rytmetyje. Baitruvienė atsisuko. Netoli tvoros, už barų, mažumą pasikuprinęs, drutas vyras, laikydamas už ragoziaus, ėjo paskui žagrę, kurią traukė du puikiu jaučiu. ir tankiai mosuodamas su botkočiu, ragino: — Siu! palszi! siu! siu!

Motina su sunum tuojaus pažino Baltrų. Tamosziukas pradėjo visas krutėti, bėgti ir szaukti: — pas tėti! pas tėti! pas tėti!

— Ne, suneli, negaliva! mumdvim reik eit į daržą!

Dar beveik nepabaigė tų žodžių, kaip veidas vaiko atsimainė ir apsiliejo ašaromis. Ką tik buvo linksmas ir laimingas, šokinėjo, kaip jaunas ėriukas didelėje žolėje, o dabar verkė, liejo ašaras, o verkė taip garsiai, kad net žvirbliai išsigandę nulėkė iš medžių į dvarą. Labai, labai užsinorėjo tėcio. Vienok Baltruviene tuomi tarpu neketino pilt vaikiną, bet szypsodamasi, pagriebė jį ir meilingai priglaudė prie krutinės.

— Gerai jau! gerai! kalbėjo — tu mažas kvailiuk! pašauksiu aš tau tėti, pašauksiu! tegul pas savo sunelį ateis.

Atsistojus pas daržo tvorą garsiai surinko: — Baltrau! Baltrau!

Iki Baltrui buvo ne daugiau, kaip pusantrų varsnų, delto jis sustojo ir, pakėlęs galvą, atsiliepė:

— Ko?

— Eik šian! — šaukė, laikydama su viena ranka vaiką, o su kita mosuodama vyrui, kad ateitu — eik šian! tik skubik greitai?

Vagį nuo jungo perkiszo į kitą skylę, greit atžirglėjo per arimą ir atsistoję kitapus tvoros.

— Ko nori? — klausė.

Bet Baltruviene dar nepaspėjo atsakyti, o Tamosziukas, išsprudęs iš jos glėbio, jau rėbždinosi ant tvoros ir kabinosi per tarptvorį už marszkinų tėvo. Baltrus paėmė vaiką nuo tvoros ir mažumą pasilenkęs žiūrėjo jam tiesiog į akis. Tamosziukas nežinojo, ką daryt iš džiaugsmo; apipasakojo tėvui, kad margają karvutę išginė, kaip jis dar miegojo; kad Margis taip lojo ant vieno ubago, taip lojo, kad ponas laukinjkas. . . . ponas laukinjkas. . . ir pats nežinojo, ką apie tą poną laukinjką pasakyti; paskui pradėjo klausinėt, ar ir šiandien pasodįs jį vakare ant arklio, kaip ryto, ne kaip vakar, ne; nė kaip vakar, nė kaip ryto, tik kaip anoje subatoje.

Ziūrėdamas į vaiką, Baltrus klausė pačios: Ko šaukei?

— Ot ko! užsinorėjo pas tėti, ale tai taip užsinorėjo, kad tegul Dievas susimyli! Nė jį izlaikyt ant rankų, nė paleist ant žemės, nes butu per arimus bėgęs, tai ir šuktelėjau, kad tu pats ateitum. Ką daryt su tokiu išdykėliu!

— Kailį jam išpilt, kad tokis, — murmėjo artojas, bet pats dručiai glaudė jį prie savo nuogos krutinės ir šypsojosi. Kitapus tvoros taip jau šypsojosi moteriškė.

Ziūrėdami į vaiką, virs su paczia žvilgterėjo viens į kitą ir abudu szyptelėjo. Vienok Baltrus budavo tankiai neramus: nesmagu jam buvo, kad neturėjo savo žemės ir dvare turėjo bernaut.

Turėjo jis daug senoviškų nusidėjimų, kuriuos kaip atsimidavo, tai dusaudavo, arba keikt pradėdavo. Daug pinigų pražudė ant prakeiktos arielkos; provojosi ilgai su pusbroliu už tris margus lauko ir provą pralaimėjo. Dabar niekas nebutu pažinęs, kad jis kitą kart tiek pergyvenęs. Išlėkė rankas augščiaus tvoros, ir duodamas pačiai vaiką, neva piktų kalbėjo:

— Dievs žino, ko judu čion atėjota, ir dar žmogų nuo darbo gaisjt! Bene aš šicion su judviem visą dieną tratatuosiu? Te tav tą išdykėlį!

Baltrus nusikreipė ir žengė palengva prie savo žagrės.

Pusiaukelėje atsikreipė ir pamatė tik raudoną skepetą Ursulės. Tamosiuko jau nebuvo matyt, nes vaikas, vel įsikabinęs į sioną, bėgo tarpplysviu paskui motiną ir be paliovos pasakojo jai kas-žin ką.

* * *

Didelis ir vaisingas tas daržas vienu kraštu gulėjo šalia kelio, kitu kraštu ir galu šalia lauko, o antru galu šalia senų liepų, kurios davė pavėsi del nuilsusių žmonių per visą vasaros karštį. Liepų žiedai gardžiai kvėpėjo, o tarp jų zimbė daugybė bičių ir rinko medų.

Už to liepyno buvo gražiai apžiūrėtas sodas. Iš tolo buvo matyt beveik nusirpusios vyšnios ir žaliavo kiti vaisiai. Takai buvo lygus ir išbarstyti smilčia. Skersai ir išilgai sodo buvo iškastos plačios grabės, kad butu arti vanduo del laistymo jaunųjų augalų.

Ties žolė ir vandeniui ir takais lakstė daugybės baltų, raudonų ir visaių margų drugių, o viduryje sodo stovėjo mediniai namai su mažais langeliais.

Saulėlė jau artinosi į priešpiečius ir labai kaitino, bet visame darže užė darbas. Tarpplysviuose po visą daržą tupėjo daugiau, kaip dvidešimtis moteriškių, taip prisilenkusių prie lysvių, kad buvo matyt tik galvos, aprištos su raudonomis skepetaitėmis ir išrodė iš tolo kaip dideli bijunai. Iš tarpo didlapių brokų, morkų, šliuoziančių agurkų rovė jos balandas, usnis, laukines metėles, žliuges ir kitas žoles, o prisiravėjusios pilnus žarvstus, nešė į kampą daržo ir vertė ten į vieną kruvą. Ravėjo ir nešė į kruvą kiekviena tylėdama ir skubėdama, nes šalia liepų, patvoryje stovėjo pristovas, kad ragitų bobas nedykaut ir skubėtis.

Ragino jis nepykdamas, nes nė nebuvo už ką pykt; bet kaip tik pamato dvi bobas, kuri drauge sustojusi, šnekučiuoja, tai tuojaus tiesias ir šaukias:

— Merginos! ai merginos! nedykaukite! nedykaukite! Juk tai griekas!

Arba po valandėlei:

— Bobos! ai bobos! nepliaukškite! ar jums ne gėda! pinigų už dyk paimsit! juk tai griekas!

Butu galėjęs kas pamislyt, kad tai jam labai rūpėjo išganimas dušių tų moterų, nes tankiai taip kalbėjo.

Bet tos galvos, lyg dideli bijunai, matyt, bijojosi to grieko, nes bobos, išrasojusios ir pasikasojusios augščiaus kelių, greičiaus skubinosi raut žolę ir tekinos nešiojo žoles į kruvą.

Baltruviene dirbo taip, kaip ir kitos, o gal ir daugiau, nes buvo daug drutesnė ir miklesnė už kitas.

Bet ją kelis-syk sugaišino nuo darbo Tamosiukas. Tris sykus jau, kaip atėjo, jis graudžiai apsverkė. Užsimanė jis tai pas tėti, tai pas mamą, kuri barė jį,

kad mindžioja lysves, tai Dievas žino ko. Buvo jam tai šilta, tai nesmagu, dilgėlės kapojo jo nuogas blaudas.

Pirmutinį sykį Baltruviene davė jam šmotelį duonos ir paglostė:

— Neverk, suneli, neverk! Kaip busi geras, tai tėtis ant arkliuko pajodys!

Nuramintas taip, o su duona užkimsęs nasrą, nutilo.

Bet kaip antrą sykį paleido savo garsą, tai Baltruviene, pakėlus galvą, suriko: — nutilk! kaip duosiu su rikšte, tai . . .

Nutilo vėliai.

O trečią sykį verkė kiek tinkamas: Baltruviene, buvo toli, pačiame kampe daržo ir nešiodama žoles nė negirdėjo verksmo vaiko, nes visai netoli nuo jų pristovos šaukė:

— Bobos! ai bobos! skubjkitės! Dievas žiuri iš dangaus, o jus tinginiaujate! tai griekas!

Baltruviene, bijodama sugriešyti, pasikasojsi sioną taip, kad net baltas padurkas buvo matomas, nešiojo žoles ir net tekina grįžo atgal ravėt. Tamošiukas tuomi tarpu, nebaugintas rikšte, neprigaudinėtas arkliu, pats nustojo verkęs. Taip pasidarė jam smagu, kad pradėjo kaip tik gal juoktis. Prajuokino jį taip kielė su gelsvu gužiu ir mielsvais sparnais, kuri visai netoli jo išlėkė iš tankaus lazdyno ir nulėkė į aguonas.

Tamošiuką lyg kas traukė paskui kielę į aguonas. Greitai atsistojo ir pradėjo bristi per žoles ir visus augalus, daugumas kurių buvo už jį didesni. Vos žengė kelis žingsnius, o kielė vel šalia jo purptelėjo ir pasikavojo toliaus. Tur but jį, susiradus vabalėli, lėkė į lizdą papenėt savo mažus vaikučius, bet jis dar apie tai neįsimanė. Jis užsimanė ją pasivyti, o gal dar nors sykį pamatyt. Brido vis toliaus, lauždamas stimbirus aguonų, batvinių lapus, bet niekas jo neužtėmyjo. Buvo jis taip mažas, kad garsą darė nedaug didesnį už tą kielę. Vienok kelionė jo buvo juo toliaus, juo niekesnė: apacioje prie pat žemės buvo mažos žolės, už kurių painiojosi jo kojos.

Kelis-syk parvirto, bet neriktelėjo nė mažumą, taip labai norėjo išgąsdinti dar nors vieną kielę. Negalėdamas per tankumą žolių eit, pradėjo šliuožt, o šliuožė pamaželi, akis išvertęs augstyn, lygiai taip, kaip katė, tykįdama prie pelės ar žvirbliu. Aguonų žiedai biro jam ir ant galvos, ir ant kaklo, o jis tik biskį kilsteli galvą augstyn, ir pasikasinėjęs, vel stumiasi toliaus. Kielės kaip nebuvo, taip nebuvo, bet dabar matė daugybę kvietkų ir raudonų, ir balzganų, ir kitokių. Taip bešliuoždamas, pajuto staiga, kad tos lysvės pasibaigė, o pamatė pirm savęs daug geltonų kvietkų ir gelsvų lapų. Buvo ten ir čiobru, ir kminų, ir petruškų, ir agurkų, ir daug kitokių augalų. Pamatęs tiek geltonų kvietkų, prišoko, pradėjo skjūt ir užtiko agurką. Nuskinė ir paragavo. Butu gal daug agurkų nuskinęs, bet, pakėlęs akis augstyn, pamatė netoli tokį baisų daigtą, kad iš baimės nespėjo nė surikt.

Daigtas, kuris jį taip išgąsdino, buvo dyvinas. Padarytas buvo iš dikto smaigelio, apkarstyto visokiais skudurais; ant pat viršaus kabėjo sudriskus kepurė, o iš šalių siubavo neva dvi ranki. Buvo tai baidyklė del bauginimo žvirblių, bet Tamošiukas dar nežinojo apie šitą karišką įrankį daržinikų. Abi kumsti dručiai suspaudęs kilstelėjo augstyn ir sustojo, nežinodamas ar bėgt, ar ilgiaus žiurėt į tą baubą. Išsigando ne taip baubo, kaip žvirblių, kurių didelis pulkas pakilo ir čerškėdami lėkė toliaus, tai vel tupė ant pupsmagių. Čerškimas jų buvo taip baisus ir jų taip daug buvo, kad Tamošiukas užmiršo ir baubą, o juk tuos paukščius jis

jau gražiai pažino ir žinojo, kad vadinasi „švilplei!“ Išsižiojo, visą smilių įkišo į burną ir žiopsėjo, kaip žvirbliai lesė žirnius.

Nuo ašarų ir žemių veidas pasidarė tokis dailus, kad jau mažai but rasta vietų, kurių dar nesiekė purvai.

Tarp tų čiekių buvo matyt skaistumas veidų, raudonos lupos ir mėšvos akys. Ilgai laikė pirštą dantise ir mislyjo: ką? kad žvirbliai gal perlėkt per baubą, tai delko jis negal? Žalios ankštys žirnių labai gardžios. Jis tai žinojo gana gražiai, nes jam tėvas sykį parnešė iš lauko pilną saują. O! tokių daigtų vaikai neužmiršta! Gerai atsiminė, kokie gardus buvo žirniai. Vienos ankštys kabojo augštai, o kitos žemai. „Lėksiu!“

Ir pasileido bėgt per agurkus, per kmynus, bet bėgt greit negalėjo, nes kojos kliuvo: tai virsta, tai šliuožte šliuožia, tai vel pakilęs eina. Ant galo prislinko ir, kaip žvirbliai pakilo augstyn, jis jau aizė ir kramtė žirnius.

Buvo nuėjęs jau toli nuo ravėju. Atskirtas buvo nuo jų beveik visu ilgiu daržo, didelėmis agonomis, kmynais, pupomis. Šalia žirnių augo pupos, taipogi ant smaigų, bet jos dabar tik žydėjo. Žvirblių tenai nebuvo, nes nebuvo ką lest, ir Tamošiukas pajuto, kad jau išėjo iš žirnių.

Tiek jau suvalgė žirnių, kad buvo jau gana ir dar jautė gomuryje ju saldumą, o buvo labai linksmas.

Pupos buvo sodytos daug rečiau, tai delto jis lengvai, šokinėdamas, perbėgo tą plotą ir atsidurė ant pievutės. Buvo tai kampas daržo, už kurio augo liepos ir metė savo šešėli ant žolės. Čion nieko nebuvo pasakyta, bet kas taip žiba žolėje?

Žibėjo ten vanduo, norint mažai jo buvo. Iš anų grabių, kurios vingiavosi po visą sodą, daugumas vandens šičion subėgdavo, nes buvo pakalniui. Subėgdavo jis čion į duobę, kurią gal pats vanduo išmušė, o gal žmonės iškasė. Trumpai sakant, buvo tai duobė, pilna vandens. Šalia duobės augo tu krumu putino; buvo ten visados drėgna, delto šokinėjo daug varlių ir augo daug naktibaldų.

Tamošiukas, ištiesęs abidvi rankuti, suriko:

— O! o! naktibaldų.

Tas kvietkas jis taip gražiai pažino, kaip žvirblius ir žirnius. Daug jų buvo lomose ar pakrantėse upelio, kur Baltruviene jį vesdavosi, eidama pas tetą.

Neseniai dar jis priskynė su mama du diktu pluoštu tų kvietkų, paskui nunešė vieną į kopyčaitę ir padėjo ant žemės, o kitą, grįždami pro dvarą namon, atidavė į dvarą panaitei, už ką ji davė Tamošiukui pusę sikutės pirago.

Jis žinojo dabar, kad reik skjūt jas ir del P. Dievo ir del panaitės; atsiminė dar, kad kaip anuo-syk jis priskynė daug, tai mama visą kelią jį nešte nešė.

Prišoko jis dabar prie kvietkų ir pradėjo iš viso vieko skjūt. Vieną kvietką skjūdamas, tarė:

— Šita Ponui Dievui!

O kitą:

— Šita panaitei!

Tarpais, norėdamas išraut su šaknimis, stenėjo, stengėsi ir murmėjo sav:

— Kad tavę! . . .

O paskui vel:

— Šita Ponui Dievui! šita panaitei! . . .

Gaišino jį varlės ir paukščiai. Varlės tankiai lenda iš vandens, tai vel šoka į vandenį, o vaikas tik žiuri ir juokiasi. Paukščiai vel lakstė iš krumo į krumą visai pro ausis.

— Špuč! — šaukė mosuodamas su pluoštu kvietku, — špuč! a špuč! — O paskui vel skynė.

— Šita Ponui Dievui! . . .

Staiga atsistojo ir suriko: — kielė! vel kielė! gal ta pati, ką buvo aguonose! Kielė atsitupė ant šakutės ir siubuojaši tai augštin, tai žemyn, ir snapą kraipo!

Nepabaigė tart — šita panaite! — su viena ranka laikė kvietkas, o su kita rodė kielę, riktelėjo, paskui pasilenkė biskį ir šoktelėjo . . . Kvietkos išsibarstė ant kranto duobės, vanduo pukštelėjo, ir Tamošiukas išnyko.

Nė cyptelėjo, nė riktelėjo, nė „tėti!“ nė „mama!“ Nebuvo kada.

Kielė vis siubavosi ant šakutės, varlės šokinėjo po žolę, žiedai liepų gardžiai kvėpėjo, o tarp jų zimbė sav daugybės bičių.

Pristovas jau kitam gale daržo šukavo:

— Ar jums negėda! bijokitės Dievo! juk tai griekas!

Netoli vel buvo girdėt storas balsas: — siu! kerši! siu!

Koplicaitė vis tebestovėjo sav šalia kelio, o pro liepas buvo matyt gale sodo puikus namai, šalia kurių darželyje panaitė skynė kvietkeles. Visas oras buvo pilnas linksmybės ir smagumo.

Viens tik Tamošiukas, sunus Baltraus ir Uršulės nematė tos grožybės: kniupščias ir pastyręs gulėjo jis ant dugno duobės, tarp dumblo ir maurų; ant žebro jo lavono gulė slidžios žolės, dumbilai, ir varlės nardė pro jį.

Pamatas savasties tiesos.

(Taša.)

Paminėti klausymai priguli prie jurisprudencijos ir teisingai išristi juos galima tikrai su pagalba draugijinių ir ekonomiškų ištyrinėjimų. Communis opinio juristų labai prastai ant jų atsako; vis tai, girdi, priguli nuo valios kiekvieno skyrium paimto žmogaus; nuo žmogaus valios priguli, kokius daigtus privatiška savastis gali apimti, kaip pilna ji gali būti, kokiems reikalams ir kaip ji turi tarnauti; viešpatystė-gi visai neturi kištis ir painioti valios laisvę; jai gali ką daryti šituose dalykuose, tai tik žinrėti, kad laisvai valiai vieno draugijos sąnario nebutų pastotas kelias iš kitų pusės. Žodžiu, viešpatystė turi laikytis giliaus ir naudingo principo: „laisser faire et passer“. Taip klejodami juristai nei truputį nelaužo sav galvos, kad išaiškinti ir išvesti, vardan ko jie to reikalauja, koki principai gali tai išteisinti. Pasakyta, ir atliks darbas; daugiaus nieko jiems, rodos, nereikia. Užtai, kad parodyti klaidingumą šitų nuomonių, reikia pritrakti ant atsakymo ekonomistus, nes jie, reikalaudami nieku neklindomos laisvės, stengiasi šiek-tiek išaiškinti tuos principus, vardan kurių to reikalauja.

Ekonomistų argumentai išeina ir paremti ant psichologisko motyvo — egoizmo, kuris viens tikrai galįs būti tikriausiu ir geriausiu žmogaus vadovu ekonomiškam gyvenime. Bet kad ego-

izmas galėtu atlikti tai, ko nuo jo reikalauja — išristi svarbiausią užduotę žmogaus ir draugijos gyvenimo — reikia, kad žmogui duotu valią pagal savo norą naudoti išz tiesų, surištų su juomi pacziu, kaipo žmogysta, ir su jo turtu. Szitai gali suteikti tik davadas, vadinamas laisva konkurencija, nes jis išz tiesos daleidžia laisvę visose dalise gyvenimo. Tiktai prie laisvos konkurencijos žmogus galįs daugiausiai naudoti padaryti sav ir draugijai ir tiktai prie jos viltis kuodaugiausiai pelnyti spiria jį naudingai dirbti del savęs ir del draugijos. O kokia nauda draugijai išz laisvos konkurencijos, arba kokios geros jos pusės, vardan kurių jos apginėjai stato už ją krutinę ir reikalauja, kad ji knoplačiausiai butų pripažita? Pirmiausiai, sako jie, per laisvą konkurenciją išsidirba darbo technika; žmogus, bijodamas, kad kiti jo neaplenktu ir nepaverztu vietas, kurią jis užima ekonomiškam gyvenime, rupinasi, kad kuogeriausiai atlikti savo darbą ir dar kitus aplenkiti; o tai spiria jį pagerinti darbo įrankius, atydžiai tēmyti, ką naujo išranda mokslas ir vis tai tuojaus izzbandyti gyvenime, nes tik taip elgentis jo darbas gali buti spartesnis ir jis gali tikėtis, kad kovoje nepamuš jo, o jai ir pamuš, tai ne taip greitai. Toliaus, išlygos, į kokias pastato žmogų laisva konkurencija, spiria jį rupintis, kad darbas neitu perniek, kad tik tiek jo padėtu, kiek reikalauja koks-nors daigtas pagal visuotiną patyrimą. Jis taip-gi turi rupintis, kad neitu perniek dang medegos, ir daugiausiai naudoti iš dovanai dirbanczių gamtinių sylų. O per tai padariniai atpinga ir darangija ant galo pagalios gali, nedaug darbo padėjus, geriaus ganėdinti savo reikalus ir buti laimingesnia.

Ką-tik paminėtos geros pusės laisvos konkurencijos daigtų izzdirbime apvilko akis jos apginėjams ir jie dar vieną žingsnį toliaus žengė, kuris jau nuvedė juos į begalę tikro svajojimo. Visai nejudami, kad klejoja, jie pripažino, kad sistema laisvos konkurencijos — tai geriausia ekonomiska organizacija ir kad ji pačios gamtos duota; ji esant daugiaus nieko, kaip tik produktas darbo gamtinių taisyklų ir jos raison d'être toks pats, kaip ir kokios nors dalies fizinės gamtos; žodžiu — laisva konkurencija prigimtinė ekonomiska organizacija ir delto amžina. Užtai, viskas, kas dedasi, visi atsitikimai, prigulinti nuo laisvos konkurencijos, suristi su ja taip, kaip koks nors atsitikimas fizinės gamtos su davadu, joje esančiu; jie — prigimtinės jos konsekvencijos ir delto neatmainomos ir nereikalauja jokio išteisinimo, nes savyje turi teisingumą. Konsekvencijos-gi laisvos konkurencijos sekancios. Ji, sako, iškelia per savytarpine kova drutesnius ir daugiaus gyvumo turinčius draugijos sąnarius; tokiu budu ji kuogeriausiai įtaiso ekonomiską gy-

venimą ir teisingai pasklaido turtus tarp žmonių. Viešpatystė visai neturi kištis į ekonomišką gyvenimą, nes savo politika ji tikrai išsauktų kliūtis, kurios neduotų užstoti teisingoms prekėms pardavinių ir darbo; teisingos-gi gali būti tiktai prie laisvos konkurencijos, kada viešpatystė ukiškų politikoj' laikysis principo: „laisser faire et passer“. Užtai ir tautinė ukė yra daugiaus nieko, kaip tik kruva, skyrium stovinėjų, viena nuo kitos neprigulinėjų privatiškų ukių, kurias sutraukia į vienybę mainai. Per mainus kiekvienas gauna teisingą užmokestį už savo darbą ir užtai mainus arba prekystę galima pavadinti organu, per kurį įsigyvendina draugijo teisingumas. Ant galo pagalios per laisvą konkurenciją užstoja armonija ant pažiuros viens kitam prešingų reikalų ir, tartum, pagal žodį kas-žin kokios paslaptos sylos paplinta visuotinė laimė.

Toki tai ekonomistų argumentai, kuriais jie nori užkariauti nieku nekliudomą laisvę ekonomiskam gyvenime. Nesunku patėmyti, kad laisvės jie reikalauja del ekonomiskų siekių, kuriuos žmogus ir draugija galį pasiekti tiktai per laisvą konkurenciją. Užtai, kad persitikrėti, teisingi ar ne jų išvedimai, reikia pirmiausiai peržiūrėti tą pamatinį principą, ant kurio paremta jų argumentacija ir išvedimai, paskui jų pažiuras ant prigimties sistėmos laisvos konkurencijos, ir ant galo atsakyti ant dviejų klausymų: siekiai ekonomiski, vardan kurių reikalauja sistėmos laisvos konkurencijos, ar taip jau labai atsako išlygoms draugijos dvasiško ir medegiško augimo, kad galima būtų pripažinti laisvę visoj platumo, taip-gi ar iš tiesos reikalinga tokia plati laisvė, kad draugija galėtu tuos siekius pasiekti.

* * *

Taigi dabar peržiūrėsime pamatinį principą, ant kurio paremta ekonomistų argumentacija. Tas principas, kaip jau buvo pasakyta, yra egoizmas; tik vienas egoizmas rodas žmogui tikrą kelią ekonomiskam gyvenime, kelią, einant kuriuom daugiausiai naudos galima padaryti sav ir draugijai. Tokiu budu iš visų įpatybių dvasiškos žmogaus prigimties pasiliekti tik viena, kuri vadžioja jį ekonomiskam gyvenime. Žmogus klaidžioja su apipašyta, kaip višta, dušia tamsuom, nuo kurios šaltis pėrveria nuvargusius ir drebančius jo sanarius; laimė' ar nelaimė', kravinoj kovoj už buvį, atimančioj visas jo pajiegas, jisai žino tik vieną principą, klauso tik vieno jausmo — egoizmo; kitų-gi jausmų visai kaip nebėra. Tokia pažiura būtų teisinga, kad pats gyvenimas nepakeltu balso prieš pašymą žmogaus prigimties. Reikia tik pažiūrėti į tai, kas aplink mus dedasi, ir pastebėsime, kad jai ir ne visur, tai nors kampuose, kur dar neaplipo purvais gaivi ir

gryna žmogaus dvasė, apart egoizmo gyvuoja ir šildo žmogų dar kiti jausmai, kuriems gyvenime priguli ne žemesnė, kaip egoizmui, vieta. Vienus iš tų jausmų arba motyvų galima pavadinti gerais, o kitus blogais, žiurint pagal tai, į gerą ar blogą pusę kreipia jie žmogaus valią ekonomiskam gyvenime. Prie gerų motyvų priguli, kaip antai meilė ir pareigos jausmas, kurie pasirodo po visokiais dangčiais: tai po dangėiu jausmo visuomeniško, per kurį žmogaus širdyje atsiliepia laimė ir nelaimė visų žmonių. Šitie jausmai tankiai sulaiko egoizmą ir neduoda jam vienam vadžioti žmogų. Aiškiausiai jie apsireiskia ekonomiskoj sistėmoj, vadinamoj geradaranga, kaip tai: įtaisos draugijinės pagalbos del neturtėlių ir k. k. Prie blogų motyvų galima priskaityti neteisingą supratimą savojo reikalo, pereinantį į eksploataciją kitų, tinginį, bereikalingą mėtymą turto ir t. t. Aišku, kad apginėjai nieku nekliudinamos laisvės perdaug augštai stato egoizmą, nors ir dang priguli nuo jo ekonomiskam gyvenime, ir klystu, sakydami, kad žmogus klauso tik vieno egoizmo, o kiti jausmai jokios įtekmės ant jo neturi

Dabar reikia peržiūrėti pažiuras ant prigimties sistėmos laisvos konkurencijos. Sistėma laisvos konkurencijos, sako individualistai, yra prigimtinė ekonomiska organizacija ir užtai amžina; jos konsekvencijos susiriša su jaja taip, kaip gamtos atsitikimai su taisyklomis, juos valdanciomis. Tokios pažiuros, kaip nesunku užtėmyt, paeina iš klaidingo supratimo egoizmo prigimties, kaip motyvo. Egoizmas — tai ne kokia nors gamtinė syla, kuri valdytų žmogų ekonomiskam gyvenime taip, kaip antai svarumo syla fiziškam sviete. Jis daugiaus nieko, kaip tik motyvas, kuris tiktai gali, bet neturi visada ir visur žmogų valdyti, ir tankiai gali atsitikti, kad protas palieps jam tylėti arba kiti motyvai paims viršų ir nuves žmogų tuom arba kitu keliu. Užtai, stant laisvą konkurenciją ant egoizmo, negalima vaditi ją prigimtinė organizacija, nes ją valdo taisyklės, kurios neturi įpatybių prigimtinių taisyklių. Apart to sistėma laisvos konkurencijos ne prigimtinė dar ir delto, kad ji susidėjo istoriskai, tarp išlygų vietos ir laiko, potam, kaip sugriuvo viduramžinės draugijinės įtaisos, ir žmogus numetė nuo savės pančius, kuriais buvo priristas prie savo gentės, luomos, amato ir kitų draugijinių ratėlių, kuriuose iktuolaik gyveno: ji galėjo išduoti tik potam, kada žmogui buvo pripažitos tiesos, surištos kaip su juom pačiu, taip ir su turtu, kurias jam suteikė laisvė. Užtai sistėma laisvos konkurencijos neprigimtinė, bet tik istoriska organizacija, delto nevisada ir nevisur esanti, ne amžina ir ne paskutinė.

Pasiliko dar atsakyti ant dviejų, augščiaus paminėtu, klausymų: siekiai ekonomiski, vardan

kurių reikalauja sistėmos laisvos konkurencijos, ar taip jau labai atsako išlygoms dvasiško ir medgisko augimo draugijos, kad galima būtų pripažinti laisvę visoj platumo, taip-gi ar iš tiesos reikalinga tokia plati laisvė, kad draugija galėtų tuos siekius pasiekti. Kad aiškiau būtų, aš atkartosiu geras puses sistėmos laisvos konkurencijos. Jos sekancios: per laisvą konkurenciją išsdirba darbo technika, žmogus pripranta prie jo ekonomijos, atpinga pardaviniai, o pertai geriaus galima ganėdinti reikalus kuniškus ir dvasiškus; ji duoda viršų stipresniems draugijos sąnariams, įveda teisingas prekas pardavinių ir darbo, duoda kiekvienam teisingą užmokestį ir ant galo pagaliūs įgivendina draugijoje teisingumą ir harmoniją privatiškų reikalų. Kvinressencija visų šitų gerų pusių galima trumpiaus šitaip išreikšti: laisva konkurencija įgivendina draugijoje teisingumą ir pastato žmogų į tokias išlygas, tarp kurių jis pilniaus ir geriaus gali ganėdinti savo reikalus. Nesunku užtėmyti, kad šita pažiūra neatskiria reikalo, skyrium paimto žmogaus, nuo reikalo visuomeniško. Atskirti-gi juodu viens nuo kito turime delto, kad reikalas vieno žmogaus nevisada sitinka su rekalu visos draugijos; labai tankiai draugijai baisiai kenkia ir ardo jos gyvenimą tai, kas vienam žmogui naudinga; o tai bus matyt iš tolesnės kritikos sistėmos laisvos konkurencijos. Užtai, jai koks nors siekis skyrium paimtam žmogui daug naudos žada, tai, kad vardan jo galima būtų reikalauti atsakančios drauginės organizacijos, reikia pirmą ištyriuoti, ar naudingas jis tai-gi draugijai. Tokį kriterijumą pritaikysime dabar prie laisvos konkurencijos.

Teisybė, kad laisva konkurencija išdirba darbo techniką; taip-gi teisybė, kad ji, trunkdama į darbą dovanai dirbančias gamtinas sylas ir plačiai įvesdama kooperaciją, daigtus padaro pigesniais, ir tokiu būdu pagerina žmogaus ekonomiską buvį; bet, kad pažinti prigimtį laisvos konkurencijos, negalima apsistoti ant šito; delto reikia toliaus eiti ir pažiūrėti, kaip ji išrodo iš išvirkščios pusės. Pirmiausiai reikia atsiminti, ką daro kapitalistai, kad pardaviniai būtų brangesni. Delto jie įveda monopolijas, kurios paskutiuiam laike taip labai išsiplatino Amerikoje. Keli „pramonininkai-karaliai“ paima į savo rankas kokią nors pramonės šaką ir už pardavinius padeda tokias prekas, kokių reikia, kad daugiau ištraukti sylų iš visos draugijos. Šitokiuose dalykuose nėra ką ir šnekėti apie gerą ir pilną ganėdinimą reikalų žmonių, kurie turi pirkti monopolistų pardavinius

Kita priežastis, kuri parodo tikrą prigimtį laisvos konkurencijos, yra ta, kad didėji industrija užkariauja mažąją. Tai paeina nuo to, kad anoji, turėdama didelį kapitola, naudoja iš

tokių išlygų, kurios darbą daro spartesniu ir pardavinius pigesniais, kaip tai: mašinos, visokios mechaniskos įtaisos, kooperacija ir t. t.; mažoji-gi industrija negali iš to naudoti ir kovoje turi pasitraukti prieš dideją. Paeinanti iš to industrijos koncentracija labai negerai atsiliepia pačioje produkcijoje. Šitoji pradeda išdirbinti daugiausiai daigtų, kurie tarnauja tik reikalams turtingųjų luomų; neturtėlius-gi, neturinčius jokios įtekmės ant produkcijos, užmiršta, per ką jų buvis stojasi blogesniu; o to nebutu, jaigu produkcija būtų pritaikyta prie visuomeniskų reikalų. Iš pergalejimo mažosios industrijos nuo didėsės paeina taip-gi turtų koncentracija; turtai suplaukia į rankas mažumos, skaitlius vidutiniai turtingųjų kas-syk mažinasi, o neturtėlių dauginasi; drauge puola apšvietimas ir dorybė tarp didesnės pusės draugijos. Tokiu būdu draugija skiriasi į dvi labai nelygias dalis: vienoj pusėj, stovi turtingi, kurie naudoja iš visų dabos geradėjysčių, kitoj-gi mirga baisi, ant kuno ir dvasišios nuskurdus kruva, neturinti jokio jausmo nepriegulmės ir pilna pažeminančių žmogų vergiskų instinktų. Taip tai atsiliepia laisva konkurencija ekonomiskoj ir dvasiškoj draugijos dalyje.

Toliaus, negalima pripažinti to, buk laisva konkurencija iškelia gaivesnius ir gudresnius draugijos sąnarius ir tokiu būdu įveda drutą organizacija ekonomiskam gyvenime. Žinoma, kaip kada da gal tai atsitikti, bet abelnai visai negalima tai pripažinti. Tankiausiai ekonomiskoj kovoje pergali tie, kurie be jokio pasipriešinimo sąžinės, mindami įsigyvenusias draugijoje nuomones apie visuomeniską naudą ir dorybę, ištraukia paskutines pajiegas iš papuolusių į valdžią kapitola darbininkų ir visokiais keliais apgandinėja visuomenę. Pasisekimas ne tik juos pačius gundina dar toliaus eiti keliu neteisybės ir begėdiškos eksploatacijos, bet dar ir kitus patraukia ant to pačio kelio ir pertai tarp pramonininkų puola vidutinis laipsnis dorybės ir teisingumas. Apart to nereikia užmiršti, nuo ko priguli pergalejimas ekonomiskoj kovoje, kada produkcija įstoja į perijodą didėsės industrijos.

Joniškis.

(Toliaus bus).

✓Keli žodžiai apie girtuoklystę.

(Pabaiga.)

Daugiausiai arielkos išgeria Gudijoje. Ant kiekvieno gyventojų Gudijos kas-mets išpuola netoli viedro (0.9) spirito. Gudų vyriausybė dabar taip kaip ir anksčiau apie tai nesirupina, nes čyžė už arielką daug pinigų atneša į valstijos kasą. 1888 met. čyžė už gėrymus atnešė 264.982,794 rublius. Apie girtuoklystę valstijos įstatuose pasakyta tiktai, kad „visiems ir kiek-

vienam uždrausta girtuoklystė“. Žinoma, tokie įstatymai negali nė vieną sulaikyti nuo girtuokliavimo.

Butų labai neteisinga, jaigu pagal vienus tik augsčiaus paminėtus skaitlius sprestumėm apie girtuoklystę ir jos blėdingumą vienoje ar kitoje šalyje. Žinoma, nieks negali abejoti, kad Prancuzai mažiaus išgeria už Gudus, bet ir Gudų negalėtumem skaityti girtuokliais, jai jie kitaip vartotu arielką. Gerdamas po 2 stikliuku arielkos ant dienos, žmogus gali išgerti per metus viedrą čysto spirito (arba 2½ viedro arielkos) ir tai neperdaug užkenktu jojo sveikatai. Bet ne taip daro Gudai; kokius 25—30 sykių jie išgeria daugiau, nei Vakarinėje Europoje gerdami nuolat po truputį. Daug priguli taip-gi ir nuo to kur kokį, gėrimą papratę vartoti. Visi žino, kad alus kur-kas mažiaus yra blėdingas nei arielka, nes geriant alų žmogus išgeria daug skystimo, o mažai alkoholio. Ir šitame dalyke Gudija užima paskutinę vietą. Gudijoje, išskiriant Lenkus ir Kaukazą ant vieno gyventojų per metus iš-eina 11½ bonkos alaus, o Vokietijoje tuom tarpu ant vieno išpuola 105, Britanijoje 160, Belgijoje net 207 bonkos. Žinoma, kur išgeria daugiau alaus, ten mažiaus geria arielkos. Ant galo, blėdingumas svaiginančių gėrimų, ypač arielkos, daug priguli nuo jų grynumo. Tankiausi priemaisčiai arielkos — alkoholis propilinis ir amilinis pagal Dujardin-Beaume 5 syk, o pagal Rabuteau net 30 sykių labiaus kenkia sveikatai, nei alkoholis vyno (etilinis alkoholis). Vyriausybės kitų šalių labai rupinasi apie grynumą arielkos, Gudijoje-gi atbulai, virimas negrynos arielkos kasmets didinasi. Kas nežino, kad ruginė arielka kur-kas grynesnė ir geresnė už bulvinę, nes mažiaus užturi augsčiaus minėtų blėdingų priemaisčių. 1875—76 metuose Gudijoje ruginę arielką varė iš 56 milijonų pudų rugių, o bulvinę iš 31 milijono pudų bulvių, o 1885—86 m. ruginę spiritą varė tik iš 44 milijonų pudų rugių, bulvinį-gi net iš 80 milijonų pudų bulvių. Aišku, kaip turi atsiliepti ant sveikatos gyventojų toks grynumas spirito.

Lieka dabar pasakyti šį tą apie mus lietuviška girtuoklystę. O nelaimė! — beveik jokių aiškesnių žinių negalima paduoti. Žinia tik tiek, kad mažiaus išgeriame arielkos, nei Gudai, bet vis-gi negalime lygintis su kitomis mažiaus geriančiomis šalimis.

Pagal skaitlius vyriausybės, lietuviškose rėdybose (Vilniaus, Kauno ir Suvalkų) alaus ir midaus iš-eina mažiaus nei nekuriuose kitose rėdybose Gudijos. 1888 m. pagal skaitlių išgerto alaus ir midaus, Vilniaus rėdyba užima 8tą, o Kauno net 9 vietą tarpu kitų rėdybų. Suvalkų rėdyba da toliaus stovi. Geriame mes, reikia

pripažinti, šiek-tiek išmintingiaus nei Gudai, bet grynumu arielkos negalime pasigirti. Kuom prima musų prašciokus Maušiai ir Šimkiai po vardu arielkos, sunku pasakyti. Jaigu šiandien visos šalys ir tos kur mažai ir tos kur daug geria rupinasi da labiaus sumažinti girtuoklystę, ir mums taip-gi reikėtu pasirupjti. Bet kaip rupjtis? Ką daryti? Daugelis musų inteligentų pasakys, kad tai labai lengvas daigtas; reikia tiktai daugiau barti, kaip ir dabar yra daroma, o žmonės ir mes arielką. Bet man rodos, kad mums, atbulai, reikėtu pratjtis mažiaus barti, nes tas paprotys tankiai pereina rubežių ir mes barame, ir da kaip barame tai, ką, atbulai, reikėtu kaip galint girti ir prilaikyti. Už ką tik šiandien nebarami musų žmonės! Girdeju vieną baraut žmones net ir už tai, kad gazietas pradėjo skaityti. Gerai, kad tokių nedaug gali sutikti. Su jaunimais (vakaruškomis), kur-kas blogiaus atsitiko. Peikikų ir niekjtojų jaunimų kur-kas daugiau išgirsi. Už ką-gi juos peikia, už ką niekina? Ar užtai, kad jie — yra vienjtelis budas pasilinksmino musų prašciokų, kuriems juk taip-pat reikalingi pasilinksminimai kaip ir inteligentams. Kur dėtis, ką veikti luosomis nuo darbo dienomis musų prašciokams? Susirinkti, pasišnekėti, pašokti, padainuoti, žodžiu sakant, pasilinksmiti negalima, nėjoks ukinjkas nepavelys savo namuose susirinkti, nes už tai bara. Žydas geresnis, pas jį atėik kada nori, gerk ir linksmjkis, nes karčiamoje kitaip ir negalima. Štai kur varo žmones mėgstantieje bartis. O netik vieni šokiai ir dainos gali buti tokiuose jaunimuose; skaitymai ir visoki pašnekėsiai taip-gi gali but užvesti, reikia tik, kad mūs inteligentai prie to prisidėtų.

Kitose šalyse yra Verein'ai, meeting'ai ir t. t., pas mus-gi jaunimai patol galėtu buti vietomis, kur platjisis mus idejos, geismas luosybės, vienybės ir apšvietimo, reikia tiktai nenaikjti, bet prilaikyti.

Draugaitis (pagal Janžulą).

Pasakos apie Tuzinauzą.

Triobiškiuose (Ludvinavo valsčiaus, Kalvarijos pavietėj) yra griuvėsiai. Aiškiai žymu, kad buta triobos; rentinys nevisai išgriautas: nuo žiemų siena visa užsilikus; taip-pat žymu dar ir galai rentinio nuo vakarų ir rytų; nēr visai sienos tik nuo pietų pusės. Rentinys labai dručiai iš akmens padirbtas. Ukėje akmuo reikalingas, priegtam mūs žmogus nelabai kencia tokius daigtus savo lauke; užtai-gi bandė rentinį visai sugriauti ir lauką nuvalyti; vienok iki šiolei nieko negalėjo padaryti sienai, ką nuo žiemų pusės: ji visa dar riogso, tik šiek-tiek nuo vėjų, lietuų apsiupėjo. Mena, kad ten akmenš viens su kitu sujungti cementu. Kas tai per griuvėsiai? Žmo-

nės pasakoja, kad Tuzinauza šita rentinį pastatęs. Tuzinauza buvęs Lietuvoje didelis ponas; jis, ką norėjęs, tai ir daręs. Jam patikus labai vieta ant pats Šešupės kranto (kur dabar griuvėsiai) ir jis sumislinęs dvarą pastatyti; nurentęs aplinkinius gyventojus ir pradėjęs kluoną statyti. Bet tik rentinį kluono te pastatęs, viso dvaro įrengti neistengęs. Štai kaip atsitikę. Tuojaus pašėsupy' — ant kito tik kranto Šešupės — gyvenęs kas-žin kokš Gavienas (dabar toj vietoj gyvena ukinėkas Grinevyčius). Gavienas buvęs prastas žmogelis, tik pinigų labai daug turėjęs: auksu, sidabru buvo, sako, apsipylęs. Iškur jis buvo surinkęs tą auksą — sidabrą, nieks nežinojęs. Minė, kad aitvaras jam tuos pinigus prinešęs.

Tuzinauza nuvertęs aplinkinius gyventojus, užsimanęs nuversti nuo sodybos ir Gavieną. Gavienas vienok nepasidavęs. Jis, nors ir prasėio-kas, vienok turėdamas pinigų, mokėjęs Tuzinauzai pasipriešiti. Juodu pradėję bylinėtis. Gavienas visur gerai tepęs ir bylą laimėjęs. Tuzinauza negalėjęs jo iškęsti. Negana to, Gavienas užsimanęs nedaleisti Tuzinauzai suvis dvaro statyti, vel prasidėję bylos. Jos, sako, ilgai tęsusiosi, nuėjusios iki pačiam karaliui. „Kas tepa, tas važiuoja,“ sako priežodis; taip daręs ir Gavienas. Jis į pačią Varšavą buvo nuvažiavęs; ten gyvenęs apie mėnesį ir pylęs pinigus, kaip vandenį. Jis, mat, nesigailėjęs pinigų, nes užsimanęs gauti viršų ir Tuzinauzai nosį nušluostyti. Pasakoja, kad jis susipažinęs su visais karaliaus draugais ir net matėjęs su pačiu karalium. Karalius prižadėjęs pats išristi jų bylą Vilniuje; pasakęs taip-pat, kad atsiuęs po laišką abiemdvim, kada reikėse ant bylos stoti. Gerai. Neužilgo gauna juodu nuo karaliaus laiškus, kad ant bylos stotų. Laiškus, sako, liepęs karalius paduoti abiemdvim tą pačią dieną, adyną ir minutą; o laiškuose, sako, buvę pasakyta, kad tasai laimėsias bylą, kurs pirmiaus pribusęs į Vilnių ant paskirtos dienos. Gavienas gavęs raštą, lėkęs raitas į Vilnių, kaip akis išdegęs; kur tik koki, sako, dvarą prijojęs, liepęs duoti kuogeriausią arkli, užmokėjęs tuojaus pinigus ir lėkęs tolyn. Pavymui paskui Gavieną lėkęs ir Tuzinauza; ir jis vis mainęs arklius; bet kur tik atjos ir paklaus, ar nenujojęs čia Gavienas, vis atsako: kad neseniai čia buvęs, ale jau nujojęs. Tuzinauza, sako, taip iširdęs, kad ketinęs, jai pavysias, persauti Gavieną. Vienok jo nepavijęs: Gavienas pirmiaus pribuvęs į Vilnių, Tuzinauza, įėjęs į sudo butą, jau radęs sėdint karalių, susirinkusius sudžias ir savo priešininką. Iš piktumo Tuzinauza, sako, išėmęs iš kišenias pistalieta, metęs žemėn ir taręs: „tai ką daryt, tegul bus Gavieno viršus. Tokiu budu Gavienas ir nedavęs Tuzinauzai dvaro pastatyti; to kluono rentinys taip ir pasilikęs iki šiai dienai. Tuzi-

nauza vienok be dvaro neapsiėjęs. Jis pastatęs dvarą kitam daigte; netoli nuo Liudvinavo yra Buktos dvaras; šita dvarą, sako, Tuzinauza potam ir pastatęs (Buktos dvaras dabar donacija Bergo). Ten, kur dabar Buktos dvaras, gyvenęs ukinėkas Grinevyčius. Tuzinauza, sukvietęs aplinkinius žmones, vieną dieną triobas, padarus, abelnai visą Grinevičiaus turtą pervežęs į Kirkeliavą (kaimas palei upelį Suduonę tarpu Liudvinavo ir plento, ką eina ant Kalvarijos). O Kirkeliave gyvenęs koksai-ten bajorėlis Jončius. Jončiaus visą turtą taip-pat Tuzinauza liepęs ant vežimų sudėti ir nuvežus palei Kalvariją ant lauko pamesti. Kirkeliave iki šiai dienai gyvena Grinevyčiai, o pravardės „Jončius“ apie Kalvariją dabar negirdėt.

Yra dar ir daugiau pasakų apie Tuzinauzą.

1) Tuzinauza, sako, paimdavęs pas save visus tuos berniukus, kurie iki trisdesimt metų nevedę. Jis juos pristatydavęs prie amatinėjų: šiaučių, kriaučių, kalvių. Vesti moterį jau jie negalėdavę. Kas netikdavęs nė į joki amata, tą varydavęs grabių kasti. Didelės grabės, ką ir dabar apsiaupia Liudvinavo dvaro dirvas, sako, kad tai Tuzinauzos darbinėjų esą iškastos. Pasakoja, kad Tuzinauza susimislinęs sykį romyt darbinėkus; jis tai ir išbandęs: jis pāromyjęs trisdesimt vyrų ir parkvietęs iš Prusu daktarus, kad juos išgydytu. Daktarai, sako, buvo jau juos į pusę išgydę; bet paskui susimislyję: „kas čia bus? jai jam mes visus išgydysim, tai jis ir toliaus romys jaunus vyrus, o tai negerai.“ Užtai ėmę ir uždavę koku ten smarkių vaistų ir nužudę visus trisdesimt vyrų. Tuzinauzai-gi pasakę, kad romyti žmonės negali pagyti. Tuzinauza potam daugiau žmonių neromyjęs.

2) Važiuoja, sako, sykį vasarą Tuzinauza vieškeliu ir sutinka seną bobą. „Kur tu eini?“ užklausė jos. „Ten ir ten“, toji sako. „Tai dar tu suspėsi nueiti, o dabar lipkie į šita gluosnį ir pakukuok man.“ Boba iš pradžių purtėsi, bet kada Tuzinauza pagrūmojo su botagu, boba įsirangė į gluosnį ir užkukavo. Tuzinauza pažiūrėjęs į ją nusišypsojo ir tarė: „kas tai per gegutė, kad taip vėlai kukuoja;“ ir, išėmęs pistalieta nušovė bobą.

3) Važiuoja sykį Tuzinauza vieškeliu ir sutinka smalinėka su smala. „Ką tu čia veži? — paklausė Tuzinauza.“ Smalą — atsakė tasai. „O kiek jį kaštuoja?“ „tiek ir tiek.“ „Na, te tau pinigus, o smalą išleisk ant žemės — pasakė Tuzinauza. Smalinėkas, gavęs pinigus, ištraukė volę iš bačkos ir paleido smalą, o Tuzinauza toliaus sau nuvažiavo. Pavažiavęs kelerias varsnas jis liepia apsisukt ir važiuoja atgalios; smalinėka randa besemiant smalą nuo žemės į bačką. „Tai tu nori, parke, antru syk už tą pačią smalą

pinigus paimti,“ suriko Tuzinauza. „Jai tu toks pragobėlis, tai ne pro šali tau ir smalos paragauti.“ Liepė išmušti dugną bačkos ir žydą į smalą ant galvos įkimšo.

4) Atvažiavo sykį Tuzinauza į Liudvinavą; o tai buvo šventą dieną per pačias mišias. O-gi vežlioja pro jį senas ubagas, visas nuplyšęs — nudriskęs. — Kodel tu, seni, taip nudriskęs? — paklausė Tuzinauza. — Tai ką daryti, ponas — atsakė ubagas, — neturiu iš ko geresnių drapanų įsitaisyti, tai kokias turiu, tokios ir geros, tokias ir nešioju. — Ar žinai ką, seni, tu turi gulti šiečia ant žemės ir nusimauti buksvas — pasakė Tuzinauza. Ant nuogos papylė tabokos ir paliepė, kad kiekvienas, eidamas po mišių iš bažnyčios, uostytų tos tabokos ir užtai po dvylekį mokėtų. Po visam, Tuzinauza liepė ubagai atsikelti ir visus dvylekius į kišenių susipilti. — Žiūrėk dabar, seni, kad aš tavęs daugiau taip apdriskusio nematyčiau — pasakė ubagai Tuzinauza ir, išsėdęs į vežimą, išvažiavo.

5) Tuzinauza laikydavo pas savę greitabėgius. Jiems jis, sako, išpjaustydavo minkštumus iš blauzdų, užtai jie buvę tokie ir greitai. Tuzinauza važiuojant paleisdavęs juos pirma savęs bėgti. Jie spėdavę visados bėgti, nors arkliai ir eitų, kaip tik įkabina.

6) Tuzinauza už savo darbus ne savo smerčiųu pasimirė. Vieną sykį jis iš nakties prapuolė nežinia kur; nuo to syk nieks daugiau jo nematė. Matyt, velnias jį gyvą tiesiog į peklą nutempė.

Aš eia tik tai apie Tuzinauzą papasakojau, ką nuo žmonių girdėjau. Dabar-gi pats nuo savęs pridėsiu kelis žodžius apie jį. Nėr' ką abejoti, kad tai tas pats Tuzinauza, ką gyveno Lietuvoje prie Stanislovo Augusto. Aš klausiau sykį žmogaus turinčio su viršum 50 metų, ar seniai gyveno Tuzinauza. Atsakė: mano tėvas jau neatmenė Tuzinauzos, ale jis neseniai eia gyveno. Tiktai pravardė lietuviškai apkreipta, lenkiškai „Tyzenhauz“.

Antanas Tuzinauza žinomas istorijoje. Jis buvo prie Stanislovo Augusto didžioju Lietuvos „podskarbiu“ ir Gardyno storasta. Jis, kaip parodo istorija, dikėiai gero Lietuvoj' padarė; jis įtaisė daug mokslinčių, kaip antai Gardyne mokslinčių kanivolų, mediko-chirurgiską institutą akušerkų; toliaus, mokslinčių buchhalterijos, amatinčių, technikų-statytojų, teatrą su baletu, botaniską sodą ir 1777 metuose garsią anuometų Gardyno spaustuvē. Visi šitie įtaisymai buvo paskui perkelti ar į Varšavą, ar į Vilnių. Tuzinauza, kaipo Gardyno storasta, turėdamas po savo ranka su viršum 200 kaimų ir 4 girių apygardes, rupinosi praplatyti tarpu žmonių amatus ir ukę pakelti.

Jis įtaisė taip-pat Gardyne prekybos banką ir užmanė prakasti kanalą, ką dabar suveda upę Pripetį su Bugu ir Visla.

Jaroševyčia savo knigoje „Obraz Litwy“ štai kaip aprašo patį Tuzinauzą ir jo darbus: a) šitas retas anam laike žmogus nė iš mokslo, kurį gavo pas Jezuitus Vilniuje ir nė iš knigu, kurių jis niekad neskaite, ir neskaite delto (kaip jis pats tvirtino), kad norėjo turėti savą, o ne svetimą protą, bet per prigimtą geniują išdirbo augštą mislį — pakelti nužemintą iktuolaik Lietuvą; b) kitoje vietoje: pagerinimas ukės, pakėlimas prekybos ir amatų, įtaisymas įvairių mokslinčių ir net teatro — tai buvo dalykai, kurie paeiliui užėmė krutų gyvenimą šito garsaus žmogaus.

Kad atminti nuopelnus Tuzinauzos del Lietuvos, poni Przezdzeckienė — matyt giminė — užmanė paskutiniame laike pastatyti jam paminklą. Paminklas pagal projektą bus pastatytas Gardyno Katedroj (Kraj 87 r. N. 3). Kontrastas baus tarp Tuzinauzos, apie kurį žmonės kalba ir Tuzinauzos, apie kurį istorija kalba. Žmonių Tuzinauza — tai despotas, tikras galvažudys, kuris prastus žmones kankino, skriaudė, žemino ir t. t. Istorijos Tuzinauza — tai žmogus, kuris savo protu, nuomonėmis toli užpakalyje paliko savo gadynę, kuris savo visą gyvenimą pašventė, idant pakelti Lietuvą dvasiskai ir ekonomiskai.

Kaip-gi tai sutaiškinti? Juk, kaip anksčiaus sakian, tai tas pats Tuzinauza. Viens iš dviejų: ar žmonių pasakos tai grynas melas, ar istorija paliko nepilną Tuzinauzos pavidalą. Man rodos, vargiai žmonių pasakos neužturi nė trupučio teisybės, vargiai apie visai dorą žmogų galėtų pramanyti tokias bjaurias pasakas, ir tos pasakos taip ilgai galėtų užsilaiykty žmonių atmintyje. Del jų turėjo buti atsakanti medega. Aš tinku, kad paviršutinis apdangalas šitų pasakų, kaip ir abelnai pasakų, yra pusėtinai apdailintas; bet brenduolys jų parodo teisybę, parodo, kad buvo šis-tas.

Pasakos galėjo iš dalies kilti, kaipo prieš novatorių: tai labai tankiai atsitinka. Teisybė, Tuzinauzos reformos užgavo gyvenimą šlėktos, o ne žmonių; teisybė, šlėktai ir nepatiko jo darbai; ji jam per ilgą laiką priešinosi ir ant galo jį suėde: Tuzinauza nustojo valdžios ir turtų ir mirė pavargėliu. Bet vis-gi ir žmonės buvo užkabinti šitomis reformomis ir štai delko. Tuzinauza, pilnas energijos, nežiūrėjo ant šlėktos pasiprešinimų ir visokiais keliais rupinosi atlikti tai, ką sykį buvo užmanęs. Prasti žmonės tame laike buvo passyvišku elementu: su jais — ne taip, kaip su šlėkta — viską galima buvo daryti, Tuzinauza, matyt, su jais daug ir darė. Kad galėtu visi tie jo užvedimai funkcejavoti, jis prastus ten žmones ir kimšo. Vieną tokią buitę, paženklintą istorijoje, galiu nurodyti. Taip į kanivolų

institutą Tuzinauza priverstinai (kaip sako pats Jaroševyčia) įstatė šešis vaikus karališkų ukinikų, o į institutą akušerkių šešias mergaites ir tai delto, kad šlėkta suvis neleido vaikų mokytis; jos-gi priversti negalima buvo. Suprantamas daigtas, kad Tuzinauza šitokiu pasielgimu dar labiaus pykino šlėktą, lygindamas ją su žemesne luoma, o iš kitos pusės galėjo užtraukti ant savęs ir neapykantą žmonių, nes tai darė po prievarta, o žmonės tokių reikalų dar nesuprato. Tokių buičių galėjo būti ir daugiau.

Daugumas pasakų kilo greičiausiai šitokiu budu. Gal but, kad Tuzinauza, nors ir buvo žmogum didelės galvos, bet vis-gi nevisai išsinėrė iš vystyklų savo gadynės; gal but, kad jis neat-sikratė nuo šlėktos nuomonių (kurias nekartais ir dabar atsitinka girdėti), kad prastas žmogus — tai ne kas kitas, kaip tik gyvulys, arba šiaip koks daigtas, ir ant jo sprando šposus varinėjo, kad pačiam ir kitiems pasijuokti, pasilinksmėti.

Nurodysiu dar ant vienos priežasties kylimo tokių pasakų. Pasakos galėjo atsirasti ne delto, kad pats Tuzinauza tai darė, buvo pats „auctor“, bet delto, kad tai darė kiti didžponiai augščiau už jį gyvenantieji. Pasakas jau sustatytas žmo-nės, taip sakant, tiktai prisegė prie Tuzinauzos, rasdami tame nuraminimą širdies už savo nuže-minimą kitame kame. Taip varijantai 2 ir 3 pa-sakos, patalpinti „Vędrówka po Aug. gubern.“: ten kalbasi apie kokį ten didžponį Srutynską. Pasaką 2 taip-pat rasi ir aprašymuose apie šposi-niką Potoekį. Abelnai man rodosi, kad Tuzi-nauzos abrisas pas Jaroševyčią ne visai teisingas — siek-tiek idealizavotas. Man rodosi, kad žodžiuose lenkų poetas Karpinskio: „Tyzenhauz, niedawno despotycznie Litwą rządzący, za wiele gwałtów dekretem upokorzony, upadł i już potem nigdy powstać nie mógł“ — yra daug teisybės (Obraz Litwy).

Paulius.

Žinios isz Lietuvos.

„Vilenskij Viestnik“ N. 29. 91 m. paduoda: Vilniaus miesto urėdas sudumė jau ir ketina tuo per-statyti ant peržiūros miesto rodai skaitlių prieigos ir izeigos ant 1891 m. Prieigos prirokuota iš viso 343,688 rubl. 85 kap., o izeigos 361,451 rubl. 66 kap. (1890 m. buvo: prieigos 338,887 r. 46 k., o izeigos 311,425 rub. 90 kap.). Kokia suma ketinama apversti ant dalykų mokslo ir tautos apšvėtimo, neparodyta. —

„Vil. Viest.“ Nr. 36. 91 m. paduoda, jog prasidėjus šiam (1890—91) akademiškam metui, Vilniaus mokslo aprubės gimnazijose (9) ir progimnazijose (4) buvo iš viso 4156 mokytiniai: 43,4% staciatikių, 38,5 katalikų, 3,8 liuterionių, 13,2 žydų ir 0,5 muamedonų. Pagal luomas:

dvarponių ir urėdinikų vaikų 64,9%, miesčionių 25,3, valsčionių 4,9 (!), dvasiškystės 2,8 ir kito-kių luomų 2,1. Septyniose-gi reališkose mokslin-yčiose 1 gegužio 1890 m. buvo iš viso 1652 mok.

Korespondencijos.

Iš Latvijos.

Latviška raštų draugystė, įsteigta 1824 me-tuose, atliko 16/4 gruodžio praėjusių metų Ry-goje savo mėtinį susirinkimą su iškilme, nes toj' dienoj' sukako 25 metai, kaip pastorius d-ras Augustas Bielenstein'as pastojo draugystės pir-masėdžiu. Rygiškė ir Mintaujiskė Latviškos drau-gystės paskirė nu savęs pasiuntinius išreikšti savo laimės velyjimus godotinam pirmasėdžiui, o Igau-niška (Estoniška) mokyta draugystė leido tele-gramą.

D-rs A. Bielenstein'as yra pažįstamas mokyt-am svietui savo svarbiais raštais latviškuose da-lykuose. 1864 m. jis atspaudino veikalą „Latviška kalba pagal jos balsus ir kvarmas paaikšinant ir sulyginant išguldya.“*) Imperatorinė mokslų Aka-demija Petrapilyje, pripažindama to veikalo svar-bumą, paskyrė jo rašėjui premiją. — Prieš įvedimą naujų tiesų Pabaltmario kraštuose augštoji vy-resnybė uždavė Bielenstein'ui darbą išversti tiesos įstatymus į latvišką kalbą, kad žmonės išsipazintų su busiančiais parėdymais tiesose, ką Bielenstein'as ir atliko laimingai. Dabar-gi surėdęs savo tyri-nėjimus iš latvių senobinės, parašė vel svarbų veikalą apie latvystę, kurį darbą pats rašėjas stato toligu su savo „Latviška kalba“. Tame dalyke Bielenstein'as darbavosi, kaip pats sakosi, dešimtis metų, rankiodamas tam atsitinkančią medegą, iš ko ir susidėjo didelė knjga: „Latviškos tautos ir latviškos kalbos sienos (groničios) dabar ir pradžioj 13-cto amžiaus.“**) Tą veikalą pasiēmė spaudinti Imperatorinė mokslų Akademija Petrapilyje ir atspaudė ligšiol 10 arkužų, kas išneš tiktai apie penktą dalį viso darbo. Prie tos knjgos bus pridėtas atlasas su 8-mis mapomis ant 6 lakštų, paaikšina-čiomis priešistorišką Latvijos krašto ir tautų aprašymą. Imperatorinė mokslu Akademija Petrapilyje, pripažindama mokslingų Bielenstein'o veikalų svarbumą, išrinko jį praėjusiuose metuose į susinesančius (korespon-dentas) Akademijos sąnarius.

Latviška raštu draugystė, nuo pačios savo buvimo pradžios, pasiēmė sau darbuotis atsitin-kančiai tuolaikiams tautos reikalams, užtatai per

*) Die lettische Sprache nach ihren Lauten und Formen erklärend und vergleichend dargestellt.

**) Die Grenzen des lettischen Volkes und der lettischen Sprache heute und zu Anfang des 13. Jahrhunderts.

66 metus savo buvimo apskēlbē ne mažai mokītū tyrynėjimū ne tiktai kalbos ir istorijos dalykuose, bet ir visokius mokslingus ir kitus pasiskaitimui raštus, patalpintus 18 daliose knygose: „Latviškū raštū draugystēs Magazinas.“ *) Draugystē nesikakin apskēlbama sandrauginius raštus, bet skotojasi dar prasklaisti savo įtekme ant visos Latvijos raštiniųkū. Idant sandraugams priėitu žinia apie dvasiškus jų vientaučių darbus, draugystē renk iš savēs du direktoriū: vieną del Kuršēs, o kitą del Vidžēmēs, kurinodu turi uždavimą parveizēti visus savo vietinius išspaustus raštus ir gale metų paduoti susirinkime savo nuomonę apie juos.

Pagal kuršinio direktorio, pastorio Sakranavyčios, pranēsimā, Kuršėj buvo praėjusuose metuose išspaustu prozoj ir eiliose viso labo 30 patogios turēsties knygū. Kad kitą-kart latviū raštiniųkai prisilaikydavo kožnas savo statrašo, tai dabar matyt juos vienyjančiuosius tame dalyke. Dorpato universiteto rektorius Lautenbach'as suteikē Odysseos parguldymā latviškuose egzametruose, kurie išpuolo dailiai, iš ko matyt, jog latviška kalba nėra trandi metriškū eiliū tvarams. Pridurdams prie Sakranavyčios pranēsimu, pirmasēdis pripleikē, jog knygoris Dravnieks (Drawneek) Mintaujoj užsiēmēs leisti latviškā enciklopedijā (konversationslexikon) ir del to kvečias žinomus latviškus mokītus virus ir raštiniųkus. Tas darbas tur buti ne vien išvertimas iš svetimū kalbū, bet turēsias pirmostrapsnius iš tėvyniškos istorijos, literaturos ir kulturos.

Pagal vidžėminio direktoriaus, pastorio Doebner'io, pranēsimā, buvo par metus Vidžēmėj išspaustu 70 raštū visotinai patogios turēstēs, tiktai viens vertimas iš vokiško buvo tikrai raštū pasturlakai (literarischer Schund).

Čionai dar pridursimē, jog Latviška raštū draugystē rupinasi apie Rašto Švento ir giesminiū knygū išspaudimą, kaip prider bėgančiam laikui, su nebevartojāmū ir neaiškiū reiškimū partaisomis ir pasėnejusių giesmiū praleidomis, o vietoj praleistūjų giesmiū esti patalpintos naujos.

Tame pačiam susirinkime pirmasēdis pranēšė apie svarbus prapesoriaus Thomsen'o Kopenhagene darbā: „Beröringer mellen de finske og de baltiske (litauisk - lettiske) Sprog (Kobenhavn 1890 4° 305 S. S.). Gale knjgos yra patalpintu du žodžių surašu: viename suraše žodžiai suomiū (finų) paskolinti nuo latviū (235 žodžiai), o kitame žodžiai latviū paskolinti nuo suomiū (190 žodžių).

J. K. Š.

Iš Suvalkū rėdybos.

Atsitinka gana įpatingi nesutikimai ir tarp giminių, paveizdan: brolis su sesere susibarē karčiamoje ir išsibadē špygomis, brolis, durdamas špyga, dasilytėjo sesers veido, kurios dantys ka tik laikėsi; tas dantis ir išpuolē. Sesuo padavē į sudā už padarymā jai žaizdos. Kitas atsitikimas: tėvas kulē savo rugius su samdinikū; sunaus antys užėjo ant tū rugiū; tėvas, varydamas nuo rugiū antis, metē į jas su lazda; iš to išėjo barnis, ir vienas kitā uždavē; tėvas padavē sunū į sudā o sunus tėvā. Papasakotos abidvi provos tēsēsi po kelis mėnesius, sudas mėgino juos taikiti; bet ir per ilgā laikā piktumas nepereina, nesusitaikē, bet atsidavē ant sudo valios.

Papasakojęs keletā dalykū, iš visū pusių nesmagiū, ant galo papasakosiu vienā, kuris turi savyje ši-ta labai raminanti. — Pažeriū vaitystos vaitas, p. Vaitavyčia, yra dabar po sudu užtai, kad išleido su viršum 6000 rb. iš gmino paskolinančios kasos. Korespondentas Varpo, pranēdamas apie tai pereitā vasarā, pratarē labai rustū žodį ant p. Vaitavyčiaus. Žmoniū gyvenimas ir budas yra toks supainiotas, sudētas, neprastas, kad niekuomet negalima sprēsti paviršutiniai, nes visuomet apsiriksi. Nežiurint ant tokio, rodos, didelio nusidėjimo, niekas nē iš valsčioniū, kuriū pinigai išleisti, nē iš urėdnikū, žodžiu, nē vienas žmogus nepasakys blogo žodelio ant Vaitavyčiaus; kiekvienas tvirtai tiki, kad koks-nors nelaimingas atsitikimas įklanpino jį į tą bėdā, nes tai buvo labai sąžiniškas ir išmanas vaitas, o ir dabar liko dorus žmogus. Nieks nemislyjo, kad pas jį nepritenka tiek pinigū, ir jis butu galējēs išbėgti, bet doriškas jausmas pas jį toks augštas, kad jis velyjo atiduoti savę į rankas teisdarystēs. Jisai tą prapuolimā pinigū aiškina taip: 1884m. jį mat, apvogę ant 3000 rb. su viršum; jis, bijodamas atsakymo, slėpē tą atsitikimą, tikēdamasis ilgainiu papildysias kasā, ar gavēs turtingā pačią, ar iš savo uždarbio. Bet apsivesti jam nepasisekē, uždarbis nedidelis, o procentai nuo tos sumos augo ir užaugo iki 6000 rb. Matydamas, kad negalēs papildyti, jis pranēšē vyriausybei. — Nekurie dar kalba, kad jis, gelbēdamas savo brolij, sukišo daug pinigū, kiti vel, kad vesdamas bylą apie palaikus kokio ten vienpravardžio, mirusio Maskolijoje ir palikusio daug turto. Šiaip ar taip, gana tik to, kad doriška jo pusē nuomonėje žmoniū yra nepažeista. *)

Girinikū.

*) Redystē „Varpo“ gavo tikrai širdingā raudā kas-žin kokio gero prieteliaus garsingo marsialkos Puzyno, kurioje guodotinas poetas del daugybēs nuopelnū to „pono“ ištikus jį tai nelaimē, ką tik nepriskaito prie šventū „mučelnikū“. Mat „mūsų ponai“ gina kaip galēdami savo brangū Honorā prieš „chlopus“, idant po vienū galvai kiti sąbroliai galētu tarnauti „Kraju“.

Iš Sumeliškių mums rašo: Ukinikai mus valsčiaus, o taip-gi iš dalies ir šalutinio Angštadvario, dideliai sujudę iš priežasties, kaip jie sako, „dieninio plėšimo“, išpildyto nekurio kupčiaus, žydo Dovinsono iš Vilniaus. Aplinkybės to milžiniško veikalo štai kokios: anais metais vietinis dvarponis, grovas T. pardavė Dovinsonui didelę dalį girios ant iškirtimo Veciuuose, kad tasai aną nuvalytų ir užstatytų palivarką. Dovinsonas nukirto girią, nuvalė laukus, tiktai triobas netaip įtaisė, kaip buvo sakyta. Vis tai darėsi, žinoma, rankomis vietinių ukinikų už sutartą atlyginimą, svarbiausi pusė kurio užsivėrė tame, kad nuvalytas nuo girios daliankas ukinikai turėjo tiesą art ir užsisėt per keletą metų pusiau su Dovinsonu. Ale pernai Dovinsons suvalė visus javus: ir savo ir ukinikų, prižadėdamas užderėjimą viso to ploto ant šių metų pavest ukinikams. Bet kada prisiartino laikas pasirokuot, tai pasirodė, kad javų jau nebuvo, o pats Dovinsonas pasiliko, kaip girdėt bankrutu, pardavęs visupirmu visus javus, su viršum 300 kapų, ir umai išvežęs da neiškultus į tris dienas (19, 20 ir 21 sausio). Sušuko vyreliai nuo tokio baisaus apgavimo, metėsi su skundu ir į valsčių ir prie uriadniko, bet, žinoma, niekur nieko nelaimėjo, delto kad be sudo nuskriaustiems nieko negal pagelbėt. Bet ir per sudą vargiai ką gaus, nes Dovinsonas nebereikalo, kaip praneša, sakėsi subankrutavojas.

Iš Kauno rašo: Pusėtina dalis ukinikų pakraščiais Kauno gubernijos, pasiekanciais Latvija, randas dabartiniam laike labai sunkiam padėjime. Šiaurinėj pusėj Kauno gubernijos gyventojų tirstokai, o įpatingai gyvena ten Latvijos bežemiai prasčiokai, o taipo-gi bežemiai bajorai ir Lietuvos ukinikai. Vietiniai ukinikai, nors ir neperdaug apseina, bet turi savo žemę ir savo triobas. Likusi-gi dalis gyventojų yra randaunikai tankiai ponų žemės. Pats padėjimas Kauno gubernijos labai tinka del parandavojimo laukų nedideliais plotais. Ariamų laukų dideliais plotais čion nė nėra, nes žemė čion išmargita ežerais, pelkėmis ir giriomis. Bet kadir labai dang tų sklypelių, vienok vis dar randaunikų atsiranda daugiau, taip kad kiekvienas sieksnis ariamos žemės eina į rokundą ir turi savo prekę, o laukas tiktai vidutinis. Paprastai ant tokių randavojimų sklypelių pastatyti buteliai, kuriuose gyvena tankiai po dvi šeimyni. Apie butelius sodina roputes, kuriomis ir maitinasi ištisus metus, o vyresniejie šeimynose užsidirba ant užmokėjimo randos ir duonos prie geležinkelio arba dvaruose. Randos beveik visuomet mokasi 10 rub. už dešimtinę, o uždarbis labai menkas. Šičion yra paprotys parandavoti žemę už darbą. Randaunikas tur už kožną randavojimą dešimtinę žemės atidirbti valdytojui vieną dieną ant savai-

tės ant savo duonos. Tokiu budu išeina taip, jog tas, kurs pasirandavoja šešias dešimtines — pasidaro kasdieniniu darbinjku valdytojo, arba turi pasamdyti ponui į savo vietą kitą augusį darbinjka. Jaigu randą už šešias dešimtines rokuosim 60 rub., tai rokuojant 280 darbo dienų ant metų, dieninė alga ant savo duonos atseis 21 kap. (Russk. Vied.)

Baltimore. „Lietuvių Mokslo Draugystė“ laikė 1 d. vasario savo mėnesinį suėjimą. Po atidarymui suėjimo tapo išrinkti ant peržiurėjimo rokundinių knygų Ant. Niamura ir Kaz. Adomaitis; knygose rado jie velytiną parėdką ir tikrybę.

Užmokestis tą dieną pribuvo 13,50 dol.; išdavimų-gi pasidarė 1,35 dol.

Pristojo nauji sąnariai: Antanas Uoksas ir Jonas Burinskas.

Potam parėjo į apišneką reikalai spaudinamosios knygos „Lietuviški raštai ir raštinjikai“. Iš gromatų ir rokundų, prisiųstų per p. Otto v. Mauderodę iš Tilžės ir p. Martyną Jankų iš Biltėnų, pasirodė, jog suvėlinimas darbo įvykęs yra per nerupestingumą p. Jankaus, ir delto Draugystė nesuminkština savo aštresnių išsitarimų nuo seniaus tame dalyke.

Kopija „Metinio Pranešimo“ tapo susirinkimui parodyta.

Reikaluose suėjimų, laikytinų Baltimorėje, Philadelphijoje ir New Yorke gegužės mėnesyje, del protestavojimo prieš terionybės maskolių ir persekiojimus, kokius patinka lietuviškoji tauta, sutarta ant 5 d. gegužio laikyti suėjimą Baltimorėje, ant 7 d. Philadelphijoje ir 9-tą dieną New Yorke. Vietos suėjimų bus vėliaus apgarsjtos tam tikrais raštais lietuviškais ir angliskais. Del uždengimo kaštų Draugystė sutarė padaryditi didoką abrozą Didžiojo Kunjgaikščio Lietuvos — Vytauto ir išpardavinėti jį ant to mierio.

Įstatai „Susivienyjimo“ tapo išdaliti tarp sąnarių, ir skolingi sąnariai užmokėjo savo mokestis į kasą „Susivienyjimo“.

Parėjo į apišneką pliovonės „Saulės“, išpiltos ant „Liet. Mok. Draugystės“ iš priežasties „Lietuvos Mesijo“, knygutės, ką pateko neseniai į žmonių rankas. Draugystė, žinoma, nerado reikalo stoti į vaidą su pažįstamais nuo seniai nedorėliais, bet pripažino už reikalingą pasakyti, jog „L. Mok. Draugystė“ neprisidėjo nei kaštais nei darbu prie išleidimo to rašto; o delto dargavojimai iš tos priežasties negali siekti draugystės, nei kitų užgautų žmonių. Be abejones, pa-paikėliams nieks nedraus ir toliaus užsiūmti srutų vėmimu, kadangi nerupi teisybė mūsų išsigimusiems viengenciams.

„Liet. Mok. Draugystės“ vyriausybė.

Apreiszkimas.

Garbingai inteligencijai apreiskiamo stovį laikraščių „Varpo“ bei „Ukinįko“, kad kiekvienas galėtų suprasti, kaip tolesniame laike reiks pasielgti, norint visą buvį pagerinti.

Užmokėjo už „Varpa“ 1890 metų:

	rub.	kap.	mar.	pfen.
M. Buntyns	—	—	4	—
D. Saunus	—	—	4	—
Skurila	6	—	—	—
Giedris	6	—	—	—
Sveksnaitis	6	—	—	—
Žvirblis	—	—	5	—
Gabriela	6	—	—	—
V. Kalvaitis	—	—	4	—
Šons	—	—	4	—
D. Reidys	—	—	4	—
J. Smalakys	—	—	4	—
Vaitiekupiunas	—	—	4	—
D. Legaitis	—	—	3	—
Kunigas Burba	—	—	50	—
St. Jurgeviče	—	—	4	—
Kr. Verbunaitis	—	—	10	—
F. Matsiulis	—	—	4	—
Dr. Bassanoviče	—	—	5	—
Bobruiskis	6	—	—	—
E. Volteris	4	—	—	—
M. Eendriejatis	—	—	3	—
Koleciškiujis	6	—	—	—
J. Šliupas	—	—	86	49
M. Mockus	—	—	15	—
Kr. Endriejatis	28	—	—	—
P. Makalojus	—	—	420	—
Posvoliškis	6	—	—	—
Bauskietis	6	—	—	—
Baliunas	—	—	4	—
T. Kolyta	—	—	4	—
Antonaitis	—	—	4	—
A. Kursaitis	—	—	2	—
J. Milleris	—	—	5	—
Stiklorius	—	—	3	—
J. Paddagas	—	—	4	—
Vytautas	20	—	—	—
Mintauja	26	—	—	—
Griceviče	—	—	4	—
Sylvaliopas	14	—	—	—
Pajevoniškis	50	—	—	—
P. Petrapiliškis	6	—	—	—
J. v. Lassbergis	—	—	5	—
V. Kannas	—	—	5	—
Klevas	40	—	—	—
M. Kijaviškis	4	—	—	—
R. Kijaviškis	6	—	—	—
Varšava	18	—	—	—
Kitsai	2	—	—	—
Krokujis	4	—	—	—

	rub.	kap.	mar.	pfen.
Atgaivis	—	—	4	—
M. Mikolaičiks	—	—	4	—
G. Eigneris	—	—	4	—
Krakauskas	—	—	5	—
Rap. Pieterburkis	6	—	—	—
Pilviškietis	4	—	—	—
Didvyžius	—	—	1	—
J. Paukštis	—	—	52	—
	280		743	49
	—		644	
Viso labo			1387	49

Užmokėjo už „Ukinįka“ 1890 metų:

	rub.	kap.	mar.	pfen.
Jurgeniškis	2	—	—	—
Vaitiekupiunas	2	—	—	—
Kr. Endriejatis	4	—	—	—
Gabriela	6	—	—	—
St. Jurgeviče	—	—	4	—
Sveksnaitis	6	—	—	—
Antanaitis	—	—	4	—
A. Kursaitis	—	—	2	—
Žeimeliškis	3	—	—	—
Posvoliškis	6	—	—	—
Kiliotaitis	—	—	5	—
Raphaelis	6	—	—	—
J. Paddagas	—	—	5	—
D. Lietuviņiks	5	—	—	—
Mintaujiškiai	34	—	—	—
Laukgalinis	2	—	—	—
Gricevyče	—	—	3	75
Makalojus	—	—	382	—
Koleciškis	6	—	—	—
Prusaitis	—	—	8	—
Klevas	3	—	—	—
Sarguniškis	3	—	—	—
Smalakys	—	—	4	—
Nellis	—	—	5	—
Kasparavyče	—	—	5	—
Kaunas	—	—	5	—
Mikolaičiks	—	—	4	—
Nėris	6	—	—	—
Atgaivys	—	—	12	—
Triubinis	—	—	4	—
Eigneris	—	—	12	—
Krakauskas	—	—	5	—
Verbunaitis	—	—	9	—
Rudys	—	—	4	—
	94		482	75
	—		216	20
Viso labo			698	95

Isleista už „Varpą“ bei „Ukinįką“ 1890 m.

Už susatymą 24 numarių	1,056 mar.
Už spaudimą	240 „
Už popierą	216 „
Už klisėjas (12)	120 „
Už pačtą	288 „
	1,920 mar.

Druk. palukai už 1920 mr. po 35%	672 „
Viso labo	2,592 „

Rėdystė „Varpo“ bei „Ukinįko“ **visai** neteko rankraščių, delto meldžia pp. Rašėjų, idant būtų tokie malonus neatidėlioti ant ilgiau, bet **kuogreičiausiai** parašyti ir prisiusti, kas ką yra apsiėmęs; o kad ir daugiau medegos parupšit, tai ir nieko nekenks.

Gromatnyzia.

Jonui M—čiui. Ačiu už rankraščius; gavom abu kartu. Adomaičiui A—oje. Jusų korespondenciją negalime patalpiti, nes nenorim kišt nagų į, nors šiaip jos negalima papeikti.

Ant kalno malunėlis.

Padavė Varpelis.

O nė antelė krykštė,
O nė raiboji nardė,
Tai gailiai verkė
Jauna mergelė
Netropyjus bernelį:

Tu mano bernužėli,
Berneli dobilėli,
Atduok, berneli,
Man vainikėlj,
Jau aš tavęs nenoriu.

Tu mano mergužėle,
Mergėle lelijėle,
Seniai sušėriau
Bėriems žirgeliams
Rutelių vainikėlj.

Tu mano bernužėli
Bernuži dobilėli,
Atduok, berneli,
Mau kaspinėlius,
Jau aš tavęs nenoriu.

Tu mano mergužėle,
Mergėle lelijėle,
Seniai persiudžiau
I kamanėles
Šilkelių kaspinėlius.

Tu mano bernužėli,
Berneli dobilėli,
Atduok, berneli,
Anksio žiedelį,
Jau aš tavęs nenoriu.

Tu mano mergužėle,
Mergėle lelijėle,
Seniai perkaldžiau
I pentinėlius
Aukselio žiedužėlj.

Apgarsinimai.

Varpo redysteje

galima gauti šias, naujai išėjusias, knygeles:

Lingvo internacia arba mokintuvė tarptautiškos kalbos Dr. Esperanto. K. A. Dąbrauskas	15 k.
Kaip įgyti pinigų ir turta	15 k.
Bitininkystė	10 k.
Didžiausios mūsų slogos ir ką mums reikia daryti	dykai.

Visokių maldakniūnių ir knygelių su dvasiškais skaitymais už pigiausią prekę.

Redysteje „Varpo“ ir „Ukiniko“ Tilžeje.

Szalip „Varpo“ bei „Ukinįko“ szių metų, už ju paskirta prekę galima gauti „Varpą“ bei „Ukinįką“ ir visų praėjusiųjų metų po 2 rublių. Su prisiuntimu Lietuvojė po 4 rub. taip jau galima gauti ir visus dabar iszeinanczius lietuviszkus laikraszczius, kaip Prusuos taip ir Amėrikoje.

„Vienybė Lietuvinįku“ literatūros, mokslo ir politikos, nedėlinis laikrasztis, iszeinantis Plymouth, Luz. Co, Pa. Amerikoje, kuri sziaip kasztuoja Europoj' skaitantiems 3 dorelius arba 6 rub. ant metų, per konvenciją galima mūsų rėdysteje gautie už 2 dorelių arba 4 rub. ant metų, o su prisiuntimu į namus Lietuvoje 12 rub.

Siuneziant grometas, pinigų galima padėti antrasza:

M. Jankus,
Bitenai per Lompėnus (Lompönen).
Ostpreussen.